

stuk **872** (2010-2011) – Nr. 24
ingediend op 19 april 2011 (2010-2011)

Hoorzitting

met het oog op het duiden van de problematiek
vanuit het werkveld,
met de heer Stefan Grielens,
Vrije-CLB-Koepel (VCLB),
de heer Dries Vandermeersch,
Centra voor Leerlingenbegeleiding van het GO!,
mevrouw Yolande Schulpen, dienst CLB van het
Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van
de Vlaamse Gemeenschap (OVSG),
de heer Jan Willems en mevrouw Anja Dingenen,
Schoolinternaten Vlaams Secretariaat van
het Katholiek Onderwijs (VSKO),
en mevrouw Hilde Haerden, Opvoedingswinkel Genk

Verslag

namens de Commissie Jeugdzorg
uitgebracht door de dames Marijke Dillen,
Mieke Vogels en Katrien Schryvers

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Else De Wachter.

Vaste leden:

de dames Kathleen Helsen, Vera Jans, Tinne Rombouts, Katrien Schryvers;
mevrouw Marijke Dillen, de heer Felix Strackx, mevrouw Gerda Van Steenberge;
de heer Peter Gysbrechts, mevrouw Vera Van der Borght;
de heer John Crombez, mevrouw Else De Wachter;
de dames Vera Celis,
mevrouw Ulla Werbrouck;
mevrouw Mieke Vogels.

Plaatsvervangers:

de heren Tom Dehaene, Jan Durnez, de dames Cindy Franssen, Sabine Poleyn;
de heren Chris Janssens, Erik Tack, Wim Wienen;
de dames Gwenny De Vroe, Lydia Peeters;
de dames Yamila Idrissi, Güler Turan;
de dames Lies Jans,
de heer Boudewijn Bouckaert;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Stukken in het dossier:

872 (2010-2011) – Nr. 1 t.e.m. 23: Verslagen over hoorzitting

INHOUD

I. Uiteenzetting door de vertegenwoordigers van de CLB's.....	4
1. Oorzaken van de instroom.....	4
2. Positionering van de CLB's in de welzijnssector.....	6
3. Voorstellen van de CLB's.....	7
II. Vragen van de leden	10
III. Uiteenzetting door de heer Jan Willems, directeur en mevrouw Anja Dingenen, stafmedewerker van de schoolinternaten van het VSKO.....	18
1. Situering van de internaten.....	18
2. Troeven van de internaten.....	19
3. De plaats van de internaten in de jeugdzorg	20
IV. Vragen van de leden	21
V. Uiteenzetting door mevrouw Hilde Haerden, Opvoedingswinkel Genk.....	24
1. Voorstelling van de werking van Opvoedingswinkel Genk.....	24
2. De opvoedingsondersteuning door de opvoedingswinkel.....	25
3. Aanbevelingen.....	28
VI. Vragen van de leden	31
Gebruikte afkortingen	36
Bijlagen: Bijlage 1: Presentatie van de CLB's	37
Bijlage 2: Presentatie van de dienst Internaten van het VSKO.....	51
Bijlage 3: Presentatie van mevrouw Hilde Haerden.....	59

Op voorstel van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid heeft het Vlaams Parlement beslist een themadebat te houden over jeugdzorg. Daartoe werd de Commissie Jeugdzorg opgericht. Deze commissie ad hoc gaat op zoek:

- (1) naar maatschappelijke verklaringen voor de voortdurend stijgende instroom van kinderen en jongeren in de (bijzondere) jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg, en
- (2) naar beleidsvoorstellen op korte, middellange en lange termijn die de voortdurend stijgende instroom moeten tegengaan. Belangrijk daarbij is dat die beleidsvoorstellen niet uitsluitend geïmplementeerd dienen te worden binnen het beleidsdomein Welzijn, maar bijvoorbeeld ook binnen de beleidsdomeinen Jeugd, Sport, Onderwijs of Cultuur.

Op 9 februari 2011 hield de Commissie Jeugdzorg een hoorzitting met het oog op het duiden van de problematiek vanuit het werkveld met de CLB's, die vertegenwoordigd werden door de heer Stefan Grielens, Vrije-CLB-Koepel (VCLB), de heer Dries Vandermeersch, Centra voor Leerlingenbegeleiding van het GO!, en mevrouw Yolande Schulpen, niveaucoördinator dienst CLB van het Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap (OVSG). Op deze hoorzitting werden ook de heer Jan Willems, directeur en mevrouw Anja Dingenen, stafmedewerker van de Schoolinternaten van het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs (VSKO) en mevrouw Hilde Haerden van de Opvoedingswinkel Genk gehoord.

I. UITEENZETTING DOOR DE VERTEGENWOORDIGERS VAN DE CLB'S

Mevrouw Yolande Schulpen, niveaucoördinator dienst CLB van het OVSG, spreekt ook namens het POV.

1. Oorzaken van de instroom

Mevrouw Yolande Schulpen: U vroeg ons om de mogelijke oorzaken aan te geven van de instroom in de CBJ's.

Vooreerst willen we er op wijzen dat er binnen het onderwijs en binnen de CLB's een verband is tussen de stijging van de GOK-indicatoren in heel de Vlaamse Gemeenschap en in de centrumsteden in het bijzonder, en de toename van instroom van leerlingen en gezinnen met moeilijkheden. De toename van de grootstedelijke problematiek is zeker een bijzonder aandachtspunt.

We weten ook dat er een tekort is aan een gepast hulpaanbod. Integrale jeugdhulp heeft getracht om oplossingen te vinden maar de CLB's stellen vast dat er nog steeds een onvoldoende aanbod is. De druk op de CLB's is daardoor vrij groot. We proberen dat wel op te vangen, maar de problemen nemen toe. We verwijzen door naar de comités voor bijzondere jeugdzorg, maar ook daar kunnen mensen niet altijd onmiddellijk terecht. Ook in de psychiatrie nemen de wachtlijsten toe. Via de cgg's proberen we toch een antwoord te bieden op de vragen die cliënten ons stellen.

We willen de oorzaken in een breder perspectief stellen. Er is een aantal clusters die maken dat de aanmeldingen toenemen. Onderwijs is er zeker en vast een element van, maar er is ook een economisch, een sociaal-cultureel en een psychologisch aspect. Er zijn ook de veranderende gezinsstructuren en er is de welzijns- en gezondheidswereld.

We willen toch wel duidelijk stellen dat de instroom niet alleen een probleem is voor de bijzondere jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg, maar dat ook de druk op de CLB's toeneemt. De clusters die ik net heb opgesomd, spelen heel erg op elkaar in. De context wordt ook alsmaar ingewikkelder en complexer. Het heeft er ook mee te maken dat we de zorg en hulpvragen beter onderkennen.

Een van de dingen die opvallen, is dat de commercialisering van de jeugd- en onderwijs-hulp een grote impact heeft. Door een betere knowhow en door het onderkennen van zorg, trekken we ook meer zorg aan en de privémarkt speelt hierop in. Gesubsidieerde voorzieningen kunnen geen gepaste hulp meer bieden binnen een redelijke termijn, waardoor de jeugd- en onderwijs-hulp voor een deel wordt gecommmercialiseerd. Er zijn privélessen voor kinderen, maar er is ook kinesithérapie en psychotherapie waar de privémarkt op inspeelt.

We willen dit ook koppelen aan ‘welzijnsmarketing’ en we verwijzen daarvoor naar het boek van Hans Achterhuis ‘De markt van welzijn en geluk’ dat in de jaren zeventig is geschreven, maar recentelijk opnieuw is uitgegeven en waar heel wat discussie over is ontstaan. We merken dat welzijnsmarketing ook een economisch perspectief aan het krijgen is. In onze maatschappij leven toch heel wat mensen in een penibele situatie die eigenlijk geen gebruik meer kunnen maken van die welzijnsvoorzieningen.

Tegelijk moeten we ook vaststellen dat communicatieve vaardigheden wijzigen. Ouders, leerlingen en scholen communiceren op een andere wijze en maken veel gebruik van digitale hulpmiddelen zoals Facebook en e-mail. In het formuleren van hulpvragen merken we dat we mensen daarin meer moeten versterken. Immers, bij een deel van de bevolking zijn die vaardigheden erg beperkt.

Er is een toename van de signalering van problematieken. Zorg mogelijk maken creëert ook nieuwe zorg. Hoe meer we beter worden in signaaldetectie en hoe beter we problemen kunnen onderkennen, hoe meer zorg we krijgen. Toch is er een ‘handelingsverlegenheid’, en ik denk dan vooral aan het onderwijs. Er wordt heel wat gevraagd van leerkrachten. Er komt heel wat af op onderwijs en CLB’s. We moeten alsmaar handelingsbekwamer worden om een aantal antwoorden te geven op vaak maatschappelijke problemen, maar is de knowhow wel aanwezig in ons onderwijs? We verwachten op dat moment heel veel van een leraar. We kunnen al die antwoorden niet geven. Eigenlijk komt dit bovenop de kerntaak van onderwijs.

Er is ook steeds meer labeling. In onze maatschappij worden steeds meer etiketten zoals ADHD op kinderen geplakt. Labeling maakt dat veel ouders een beroep gaan doen op andere voorzieningen om dat label te krijgen.

Er is een gebrek aan oplossingsgerichte vaardigheden die zowel bij ouders en kinderen zouden moeten liggen, als in het onderwijs.

De nood aan samenwerking en afstemming is zeer groot. Het hulpverleningslandschap is sterk versnipperd. De initiatieven staan naast elkaar. Het lijkt me beter om bestaande voorzieningen te versterken in plaats van steeds nieuwe te organiseren.

Wij pleiten voor een therapeutische hygiëne. Het is nu vaak met een kanon op een mug schieten. Er wordt een beroep gedaan op therapie en voorzieningen voor problemen die vaak op een veel lager echelon hadden kunnen worden opgenomen. Er is nood aan subsidiariteit.

Door de labeling gaan er deuren open voor kinderen en ouders. Ouders maken soms gebruik van de labeling omdat ze extra onderwijsondersteuning bijvoorbeeld niet kunnen betalen. Dat is pervers. Labeling kan alleen als ze geïndiceerd is.

We kunnen veel diagnosticeren, waarop ouders en jongeren in begeleiding gaan, maar er is onvoldoende nazorg.

Nog een oorzaak is de gewijzigde gezinscontext. Het traditionele gezin is uit onze samenleving verdwenen. We hebben met een enorme complexiteit te maken.

We zitten ook met opvoedingsverlegenheid. Ouders hebben vragen over zichzelf, of ze wel goed bezig zijn. Ze maken zich zorgen. Ze worden geconfronteerd met zware problemen.

Er is een economische factor: de groeiende armoede. Die speelt vooral in de grote steden maar ook op het platteland. Daar is de armoede evenwel meer verdoken.

Het sociale netwerk of vangnet vervaagt. Zo konden kinderen vroeger worden opgevangen door hun grootouders, nu werken die vaak zelf nog. Ze kunnen hun kleinkinderen niet opvangen als ze ziek zijn, laat staan als er geen plaats is in de crèche of bij een ont-haalouder.

We leven in een snel veranderende maatschappij. We zijn geëvolueerd van een standaard-biografie naar een keuzebiografie. Vroeger was alles duidelijk: je werd geboren, ging naar school, koos een opleiding of ging werken, kreeg een gezin en ging met pensioen. Dat was zo'n beetje het standaardleven. Nu worden er veel meer eigen keuzes gemaakt. Die geven stress, denk alleen maar aan de schoolloopbaanbegeleiding. Vroeger was er aso, tso en bso, en dat was het. Nu bestaan er tal van modules en leermogelijkheden. De keuze is veel complexer geworden. Dat maakt dat ouders en jongeren in een grotere nood komen. Een van de mogelijkheden is dan instroom in comités bijzondere jeugdzorg en de ggz's, maar we zouden dat graag ruimer zien.

2. Positionering van de CLB's in de welzijnssector

De heer Dries Vandermeersch, Centra voor Leerlingenbegeleiding van het GO!: Ik zal het hebben over de positie van het CLB in de welzijnssector. We zitten eigenlijk op de schei-dingslijn tussen Onderwijs en Welzijn.

Het Kinderrechtencommissariaat voerde in 2007 een onderzoek uit naar de kennis van en het contact met de hulpverleningsdiensten bij kinderen tussen zes en twaalf jaar. Op de eerste dia ziet u duidelijk dat naast de Kinder- en Jongerentelefoon het CLB de tweede instelling is die de kinderen kennen. 13 percent heeft contact gehad met het CLB, voor de andere instellingen is dat veel minder. Op de volgende dia wordt dat nog duidelijker. Hetzelfde onderzoek werd uitgevoerd bij een achthonderdtal jongeren tussen twaalf en achttien jaar. Van hen heeft 89 percent contact gehad met het CLB.

Waarvoor kan een leerling bij het CLB terecht en wat verwachten jongeren ervan? 33 procent denkt dat het CLB er mee voor kan zorgen dat leerlingen iets te zeggen hebben op school. Informatie over studierichtingen scoort 74 percent. Helpen bij een probleem met het leren haalt ook 74 percent; het medisch schooltoezicht 78 percent en het hoogste cijfer – en dat is zeer belangrijk voor ons – gaat naar 'een gesprek als je ergens mee zit'. Dat haalt 85 percent.

In de tabel hebben we de voorzieningen gekruist met ervaring met jeugdhulpverlening in de eerste, met probleemhulp buiten de jeugdhulpverlening in de tweede en met geen probleem in de derde kolom. Het CLB scoort hier bijna 100 percent, alles zit boven 95 percent. Jongeren weten dat het CLB bestaat en waarvoor ze daar terecht kunnen.

Wij doen aan schoolondersteuning en nemen daarbij een preventieve functie op. We ondersteunen scholen in de ontwikkeling van een preventief beleid. We willen vermijden dat kinderen in de hulpverlening terechtkomen. Denk aan de honderden projecten inzake drugspreventie in de scholen in samenwerking met andere diensten. We zijn een draai-schijf tussen Welzijn, Gezondheid en Onderwijs. We moeten ervoor zorgen dat de zaken worden tegengehouden op het niveau waar ze thuishoren, we zijn een soort sluiswachter. We moeten ook twee culturen proberen te verzoenen: Onderwijs en Welzijn. Die matches niet altijd. Dat is een belangrijke rol voor het CLB.

We kunnen 1,1 miljoen leerlingen per jaar bereiken. Dat zijn alle leerplichtige jongeren en kleuters. We dekken heel Vlaanderen en Brussel. Bij de cliënten is er een hoge tevredenheid, zo wijst een onderzoek van professor Verschuere van 2007 uit. Daar blijkt wel uit dat het CLB een probleem heeft met zijn profilering.

3. Voorstellen van de CLB's

De heer Stefan Grielens, (VCLB): De uitnodiging om hier onze werking en ideeën uiteen te komen zetten, is een erkenning van de rol van het CLB binnen Jeugdzorg en Welzijn.

Wat kan er gebeuren? Om de toenemende instroom van jongeren binnen zwaardere vormen van jeugdhulp tegen te gaan, zullen we meer moeten doen dan oplossingen zoeken binnen jeugdhulp. Het aspect jeugdhulp vormt slechts één schakel van de ketting. Als we echt iets willen veranderen, moeten we ingrijpen vooraleer jongeren in de hulpverlening terechtkomen. Vandaag zijn we te vaak bezig met het uit het water vissen van jongeren, terwijl we soms vergeten om iets te doen tegen diegene die of datgene dat hen in het water doet belanden.

Nochtans zien we heel wat initiatieven die een preventieve opdracht hebben. De meeste van die initiatieven weten vrij snel dat een school de plaats bij uitstek is om veel jongeren te bereiken. Het gevolg is dat scholen al te vaak geconfronteerd worden met projecten ad hoc die, hoewel leuk en aantrekkelijk gepresenteerd, vaak weinig fundamentele versterking bieden, laat staan een blijvende impact hebben. Nochtans vragen de projecten heel veel energie en tijd voor voorbereiding, overleg, uitvoering en zo meer.

We merken dit niet alleen op het preventieve vlak, maar in mindere of meerdere mate ook op het vlak van andere initiatieven. Ik noem er een paar: de LOP's, het lokaal welzijnsoverleg, de integrale jeugdhulpverlening met al zijn vertakkingen, de opvoedingsondersteuning, de Logo's en, op een ander terrein waarop de CLB's actief zijn, de regionale technologische centra.

Zonder er met de vinger naar te wijzen, meen ik dat een hoop van die initiatieven heel zwaar wegen op de beperkte tijd die beschikbaar is om aan echte ondersteuning van jongeren te doen. Tegelijk stellen we vast dat heel vaak dezelfde mensen in de verschillende overlegorganen over dezelfde dingen spreken.

Wanneer we iets willen verbeteren, is het belangrijk om te investeren in het versterken van de bestaande structuren en van de bestaande expertise. Het is heel terecht dat er vanuit Welzijn gekeken wordt naar Onderwijs, maar als je iets wilt doen in Onderwijs, moet je gebruikmaken van de bestaande structuren en expertise in Onderwijs. We moeten die versterken in plaats van nieuwe initiatieven op te starten. Ook binnen CLB's bestaan er structuren die specifiek bedoeld zijn om de CLB's te ondersteunen. De vertegenwoordigers zitten hier voor u, het is belangrijk om daar gebruik van te maken.

Zoals ik daarnet heb gezegd, meen ik dat het zwaartepunt moet verschuiven van de zwaardere vorm van hulp naar preventie en laagdrempelige hulp. Het versterken van bijzondere bijstand kan op korte termijn een verlichting inhouden, maar we weten dat het op langere termijn geen oplossing is. Wanneer we iets willen doen aan de almaar groeiende wachtlijsten, moeten we vooral voorkomen dat te veel jongeren worden aangemeld. Tegelijk moeten we ons de vraag durven stellen of alle vormen van hulp die nu achter de toegangspoort van de bijzondere jeugdzorg zitten, daar op hun plaats zijn. Voor ons moet de bijzondere jeugdzorg bijzonder blijven. We hopen dat de nieuwe toegangspoort een verbetering kan realiseren, maar toch vinden we het vanuit CLB ook belangrijk om erop te wijzen dat het voor ons niet evident is om al de bijkomende diagnostiek zomaar aan te leveren. Vandaag zit die diagnostische expertise voor een heel belangrijk deel bij CLB, ik verwijst maar naar alle VAP-dossiers voor jongeren die door de centra worden opgemaakt.

Ook hier moeten we ons de vraag durven te stellen of we de CLB's zullen versterken om deze rol op te nemen of dat we een nieuwe structuur in het leven roepen.

Het is belangrijk om ook te kijken naar wat het onderwijs kan betekenen, want ook daar zien we dat er nog betere afspraken kunnen worden gemaakt. We waren vanuit CLB vragende partij voor een decreet Leerlingenbegeleiding en we zijn dan ook heel blij dat de Vlaamse Regering dit ook heeft opgenomen. Voor ons is het cruciaal dat het decreet niet alleen stof biedt voor discussie binnen Onderwijs, maar ook met Welzijn. Ook de samenwerking met onderwijsexterne diensten moet mee in kaart worden gebracht. CLB is de partner van Welzijn die binnen Onderwijs onder meer het breed onthaal in de integrale jeugdhulpverlening realiseert. We doen dit in de school binnen de schooluren en dat, zoals daarnet werd aangetoond, met veel succes. De jongeren weten ons te vinden en weten waarvoor ze bij ons terecht kunnen.

Toch blijft er ook binnen Onderwijs vaak onduidelijkheid over het onderscheid tussen wat de interne leerlingenbegeleider doet en wat het CLB doet. De onduidelijkheid ligt vaak in het onderscheid tussen hulpverlening en zorgverlening. Het is evident dat de school op het vlak van zorg een belangrijke en sturende rol heeft en daarbij een regiefunctie opneemt. Dat houdt in dat de school rekening houdt met de totale persoonlijke en sociale situatie van leerlingen en dat ze instaat voor de opvang van eerste problemen. Een valkuil zou kunnen zijn dat scholen gaan functioneren als een soort van therapeutische gemeenschap waardoor de kernopdracht, het geven van goed onderwijs, in het gedrang zou kunnen komen. In bepaalde situaties zien we die evolutie vandaag al.

Het is belangrijk om ervoor te pleiten dat we de hulpverlening overlaten aan de hulpverleners. Binnen de scholen, zeker binnen het gewoon onderwijs, zijn dit de CLB'ers. Zij zijn ook de partner binnen 'integrale jeugdhulp' en zijn gevat door de decreten Integrale Jeugdhulpverlening en Rechtspositie Minderjarigen. Binnen het decreet Leerlingenbegeleiding vinden we het belangrijk dat de positie ten aanzien van de scholen, van de leerlingen en van de ouders verduidelijkt wordt.

Iedere organisatie moet zich bezighouden met de eigen kerntaken. Vanuit het CLB hebben we twee jaar geleden de oefening gemaakt om onze kernopdrachten te verduidelijken. We hebben daarbij gebruik gemaakt van de moduleringsoefening integrale jeugdhulp. Voor ons is het van belang dat die oefening ook door de andere partners gebeurt. Op basis van de modulering zou er moeten worden bekeken hoe het hulpaanbod op dit moment in de verschillende regio's georganiseerd is. Waar zijn de blinde vlekken? Waar is de overlap? Ook binnen jeugdhulp zien we vandaag nog heel wat versnipperde initiatieven. Brede toegang binnen de scholen moet bijvoorbeeld niet gerealiseerd worden door de JAC's.

Het is belangrijk om aan te geven dat niet alleen de druk op de bijzondere jeugdbijstand vandaag heel groot is, maar dat ook de druk op de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp te groot is. Wegens lange wachtlijsten worden jongeren langer dan goed is voor hen, in een soort overbruggingshulp gehouden. Die hulp biedt geen antwoord op hun noden, waardoor de problemen kunnen escaleren of niet opgelost geraken. Tegelijk zorgt dit ervoor dat ook binnen de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp wachtlijsten ontstaan. Specifiek voor het CLB zorgt dat er bijkomend voor dat het moeilijk wordt om veel tijd te steken in het realiseren van de preventieve opdracht in de scholen. Nochtans is dat een fundamentele voorwaarde om op termijn de toestroom naar meer gespecialiseerde hulp te doen afnemen.

De beschikbare tijd van het CLB om jongeren te begeleiden op het vlak van emotionele en sociale problemen, neemt in de loop van de jaren af. Niet alleen is er een groeiende toeloop van jongeren die een beroep doen op het CLB, maar ook de opdrachten van de centra deinen uit. Het enige dat constant blijft, is de omkadering van de centra. Wanneer

we kijken naar de toekomst, zien we een decreet Leerzorg dat opnieuw heel veel energie en tijd zal vragen, onder meer van de centra en uiteraard ook van de scholen.

Het is belangrijk om nazorg aan te bieden. Vandaag zien we dat jongeren die geplaatst worden in een gemeenschapsinstelling of die ontslagen worden uit de psychiatrie, de volgende dag weer op school zitten. In het beste geval hebben ze na hun ontslag een plaatsje gekregen op een wachtlijst bij een centrum voor geestelijke gezondheidszorg en zijn ze aangemeld bij het CLB. Het is belangrijk dat we nazorg verplicht maken. Nu is het soms verboden voor sommige organisaties. Nazorg kan het realiseren van een naadloze overgang tussen hulpverlening vereenvoudigen en kan ervoor zorgen dat wat gerealiseerd is binnen het intensieve hulpaanbod, ook kan renderen.

Ik maak de kleine sprong naar de soms wat doorgedreven juridisering binnen hulpverlening. Het is cruciaal dat we de rechten van de jongere binnen de hulpverlening respecteren, maar het is nog meer cruciaal om die te respecteren door het aanbieden van excellente jeugdhulp. Soms heb ik de indruk dat we vooral bezig zijn met het respecteren van de rechten zoals ze omschreven zijn in het decreet Rechtspositie Minderjarigen, en dat op een wat ambtelijke manier.

We vragen ook afstemming over de beleidsdomeinen heen. We hebben gevraagd naar een grondige evaluatie van de integrale jeugdhulp en we zijn heel blij dat die lopende is. Het is een goede zaak dat er een aanzet toe is gegeven, maar we vinden het aan de andere kant ook belangrijk dat alle aanbieders van jeugdhulp gevat worden.

Vandaag stellen wij vast dat dit voor een aantal voor de hand liggende partners niet het geval is. We verwijzen hiervoor naar de mpi's – want straks komen de internaten ook aan bod –, de kinderspsychiatrische diensten, revalidatiecentra enzovoort. De netwerken voor integrale hulpverlening moeten voor ons ook open netwerken zijn waarin meer relevante partners kunnen worden betrokken, ook al vallen ze juridisch niet onder de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap.

Ook vanuit de CLB's voelen we ons soms een vreemde eend in de bijt. We zijn wel een partner binnen de integrale jeugdzorgbegeleiding, maar er wordt vaak alleen naar ons gekeken als het gaat om bijkomende opdrachten. De onlangs aangekondigde versterking van de brede toegang gaat voorbij aan de CLB's. Partnerschap moet voor ons volwaardig zijn. Naast de lasten ook de lusten.

Bij mijn aanzet tot oplossing heb ik het gehad over preventie. Hier een echt integraal beleid realiseren, moet onze eerste prioriteit zijn. Het uitwerken van een preventief beleid moet gericht zijn op de draagkracht van gezinnen, scholen, jeugdverenigingen enzovoort. Dat zijn de pijlers van onze samenleving. We moeten ervoor zorgen dat kinderen en jongeren zich daar goed voelen, dat ze leren om probleemoplossend te denken, zelfkennis te ontwikkelen, te durven spreken over zaken die moeilijk zijn. Als we hier niet zorgen voor de nodige ondersteuning, zullen we binnen de hulpverlening blijven dweilen met de kraan open.

We zijn ervan overtuigd dat via een beleid voor opvoedingsondersteuning een aantal moeilijkheden kunnen worden voorkomen. Die opvoedingsondersteuning moet dan wel laagdrempelig en niet problematiserend zijn. Hij moet tijdig worden aangeboden en voldoende beschikbaar zijn. Het mag niet bij een papieren decreet blijven.

Opvoedingsondersteuning moet zichtbaar gemaakt worden en worden gerealiseerd door mensen. Vanuit de CLB's kunnen wij hier iets betekenen. Wij willen daarover graag spreken. Tenslotte begeleiden we alle kinderen en jongeren tussen 2,5 en 18 jaar. Het moet wel duidelijk zijn dat het bijkomend realiseren van zo'n opdracht niet kan binnen het huidige pakket.

Tegelijk zien we een belangrijke uitdaging binnen het onderwijs. Daar moeten wij werk maken van preventieve basiszorg. Alle leerlingen zijn hierbij gebaat. Kwaliteitsvol onderwijs is volgens ons een bijzonder effectieve preventiemethode voor sociale en relationele problemen. Scholen vragen bij het realiseren van die preventieve basiszorg ondersteuning bij het CLB en bij de pedagogische begeleidingsdiensten. Vandaag is er vaak onvoldoende tijd voor. Nochtans zijn we ervan overtuigd dat hier een belangrijke sleutel ligt. Ook die ondersteuning moeten we realiseren door middel van het decreet Leerlingenbegeleiding. En ook hier is samenwerking tussen Onderwijs en Welzijn van groot belang.

Het is voor ons in eerste instantie, heel kort bij ons lijf, belangrijk dat we binnen Onderwijs afstemming realiseren door middel van het decreet Leerlingenbegeleiding. Dit is aangekondigd tegen het eind van de legislatuur. Dit moet hier het onderwerp van bespreking zijn. We vinden het belangrijk om van integrale jeugdhulpverlening echte integrale jeugdhulp te maken. We kiezen ervoor om te bekijken in hoeverre een Preventiedecreet afstemming en sturing zou kunnen geven aan de bestaande initiatieven en hoe het de versnippering op dat terrein kan verminderen. Op dat vlak moeten we ervoor zorgen dat het zwaartepunt van onze inspanningen verschuift van de zwaardere vormen van hulp naar de ondersteuning van scholen, gezinnen en de laagdrempelige hulp die op dit moment al door heel wat diensten wordt aangeboden.

II. VRAGEN VAN DE LEDEN

Mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck: Ik zie dat het CLB goed werkt en dat de jongeren komen voor een gesprek als ze met iets zitten. Maar om welke problemen gaat het dan? Zijn het drugsproblemen? Zijn het problemen in het gezin? Welke problemen komen het meest voor? 85 percent wil een gesprek. Maar dat cijfer betreft de totaliteit. Wat is het aandeel van de koepel en van GO!?

De heer John Crombez: Ik vond de presentatie bijzonder interessant, ook omdat een aantal zaken die opdoken in de discussies die we al hebben gehad, werd benoemd.

De cijfers met betrekking tot het contact zijn bijzonder goed. Maar dat betekent ook – en ik doe het hier slechter klinken dan ik het bedoel – dat het ten dele niet lukt. Het contact lukt, maar jullie komen zelf tot de conclusie dat het preventieve tekortschiet. Het werd hier perfect beschreven: “We vissen ze uit de vijver zonder altijd te weten hoe ze erin zijn terechtgekomen.”. Dan maakten jullie alle drie de link naar het feit dat jullie qua middelen en opdrachten niet altijd georganiseerd zijn om met de emotionele en de gedragsproblemen van deze jongeren, voldoende om te gaan. Jullie geven aan dat dit door de nieuwe decretale lasten alleen maar slechter wordt. Jullie zeggen dat de omkadering alleen maar uitgebreider wordt. Kan dit wat worden gespecificeerd? Betekent dit dat de keuze moet worden gemaakt voor het overhevelen van de ondersteuning naar een platform dat het contact verzekert met alle leeftijden, van twee tot achttien jaar, en om daar meer ruimte te geven voor het werken met emotionele en gedragsproblemen in een vroeg stadium? Of moeten jullie een manier verwerven om efficiënter te kunnen doorverwijzen?

Ik wil ten aanzien van de drie sprekers even de koppeling met de laatste opmerking maken. We moeten een integrale jeugdhulpverlening uitbouwen. Indien jullie wel de contacten maar niet de ruimte hebben om altijd op elke hulpvraag te kunnen antwoorden, kunnen jullie dan voldoende bij de andere sectoren terecht om de betrokken jongeren in contact te brengen met mensen die hen kunnen helpen?

In feite houdt dit verband met de discussie over de versnippering. We moeten de bestaande voorzieningen versterken. Ik heb tot nu toe een heel ander beeld gekregen. Enerzijds heeft iemand me eens gezegd dat we het bestaande uitbreiden door er koterij bij te bouwen. Anderzijds hebben we gemerkt dat bepaalde, soms zelfs regelspecifieke, projecten een bijzonder nuttige schakel in het geheel blijken. Misschien moeten we niet louter aan een

versterking van het bestaande denken. Het zou ook interessant kunnen zijn kritisch naar het bestaande te kijken.

Blijkbaar houdt een ander probleem dan weer in dat te vaak dezelfde mensen in de verschillende fora over dezelfde onderwerpen spreken. Ik link beide punten aan elkaar. Moeten we niet tegelijkertijd het bestaande versterken, kijken naar de goede projecten die er al zijn en kritisch zijn ten aanzien van wat al bestaat? Het overleg kan daarbij een probleem vormen.

Het traditionele gezin is blijkbaar verdwenen. Dit verhoogt de complexiteit. Bedoelen jullie hiermee dat het sociaal netwerk belangrijker wordt en de verdwijning van traditionele gezinnen opvangt? Daarnaast is er de opkomst van de nieuw samengestelde gezinnen. Die gezinnen kennen soms praktische problemen die zwaar op de jongeren kunnen wegen. Is wat in de plaats moet komen wel altijd afdoende?

Op zich hoeft de daling van de positie van het traditionele gezin niet noodzakelijk een toename van complexe problemen van jongeren te impliceren. Doorheen de geschiedenis zijn er nog soortgelijke maatschappelijke veranderingen geweest. Het lijkt me bijzonder nuttig dit wat te concretiseren.

Een andere opmerking had betrekking op het verplichten van de nazorg op plaatsen waar dat momenteel verboden is. Waar wordt dit nu verboden? Veel van de structuren die uit de discussies in het verleden zijn voortgevloeid, zijn het gevolg van goede ideeën. Ten gevolge van kleine belemmeringen werken ze echter niet goed. Ik zou daar graag wat meer concrete uitleg over krijgen. Wat wordt met dit verbod op nazorg eigenlijk bedoeld?

Mevrouw Marijke Dillen: Mevrouw Schulpen, u hebt daarnet een overzicht gegeven van de verschillende oorzaken van de toenemende instroom. Volgens u is de toenemende commercialisering van de jeugdhulp een van die oorzaken. De andere door u opgesomde oorzaken begrijp ik ten volle. Het verband tussen een toenemende commercialisering en een toenemende instroom is me echter niet duidelijk. Daar zou ik graag wat meer uitleg over krijgen.

U hebt er tevens voor gepleit de bestaande voorzieningen te versterken. Ik zou me op dit vlak graag bij de vraag van de heer Crombez aansluiten. Alvorens we nieuwe initiatieven nemen of bijkomende middelen toekennen, lijkt het me belangrijk dat de voorzieningen eens de hand in eigen boezem steken en nagaan of bepaalde zaken niet voor verbetering vatbaar zijn.

Mijnheer Vandermeersch, volgens u moeten we, veeleer dan nieuwe initiatieven te nemen, de bestaande structuren en de bestaande expertise versterken. Ik vind dat u hier vrij vlug overheen bent gegaan. Ik zou hier graag wat bijkomende informatie over krijgen. Hoe ziet u dit precies?

Ik heb nog een vraag over de opvoedingsondersteuning. Dit is de zoveelste hoorzitting die we met onze commissie organiseren. De opvoedingsondersteuning is hier al meermaals aan bod gekomen. U geeft een aantal voorwaarden waaraan opvoedingsondersteuning volgens u moet beantwoorden. Wat is uw visie op de wijze waarop de opvoedingsondersteuning hier vandaag wordt georganiseerd? Heel wat sprekers waren daar de afgelopen weken heel kritisch over. Uit de opsomming van de voorwaarden leid ik af dat u daar ook vragen bij hebt.

Mevrouw Katrien Schryvers: Er is gezegd dat er veel meer nazorg nodig is. Ik veronderstel dat het dan gaat over nazorg om herval te voorkomen. Nu gebeurt dat niet altijd, maar zou het in sommige gevallen zelfs verboden zijn. Kunt u daar wat meer uitleg over geven?

U hebt gezegd dat er een verband is tussen de stijging van de GOK-indicatoren en de toename van de instroom. Wat zijn de oorzaken daarvan?

Er is nood aan versterking van de draagkracht van gezinnen. Hoe kan dat gebeuren? Gezinnen voelen zich vaak geïsoleerd en staan onder grote druk om het goed te doen. Hoe kan die draagkracht versterkt worden?

Ouders durven niet meer te falen, dat hebben we al meermaals gehoord. Het moet allemaal goed gaan in het gezin. Is het niet zo dat sommige mensen hulp zoeken terwijl dat niet echt nodig is, uit angst om te falen?

De CLB's doen enorm belangrijk werk. Ik heb nog een vraag over de coaches geestelijke gezondheidszorg. Momenteel is het nog een proefproject dat echter een enorm succes kent. De vraag is veel groter dan het aanbod. Ik neem aan dat het project eind dit schooljaar zal worden geëvalueerd. Wat is uw kijk daarop? Voelt u ook de druk bij de scholen en hun vraag naar meer ondersteuning op dat vlak?

Mevrouw Vera Jans: Toen deze commissie van start ging, werd ons een aantal objectieve cijfers voorgelegd. Daarbij viel het stijgend aantal kinderen op dat de afgelopen jaren naar het buitengewoon onderwijs is doorverwezen. De vraag was wat daarvan de oorzaken zijn. Is het buitengewoon onderwijs beter geworden? Wordt er te snel doorverwezen? Zodra een kind in het buitengewoon onderwijs zat, werd er te weinig moeite gedaan om het terug naar het reguliere circuit te brengen, waardoor men wordt geconfronteerd met een heel sterke stijging binnen het buitengewoon onderwijs.

Uit de presentatie blijkt ook dat de vraag naar labeling een groot probleem is. Ook de CLB's worden daarmee geconfronteerd. Wordt er inderdaad te veel doorverwezen? Wordt daar onder druk van de ouders en omgeving te veel naam aan gegeven? Kan dat mee de oorzaak zijn van die grote doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs?

Wat zijn uw ervaringen met opvoedingsondersteuning? Ik ga akkoord met de voorwaarden die u stelt. Ik ben ook een sterke believer van de meerwaarde van opvoedingsondersteuning. U zegt dat het beschikbaar en laagdrempelig en niet problematiserend moet zijn. Is dat zo? Bereiken we wie we moeten bereiken?

De heer Stefan Grielens: Er was een vraag over de koepels. Het betreft een netoverstijgend onderzoek dat het Kinderrechtencommissariaat een tweetal jaren geleden heeft uitgevoerd in een aantal scholen. Dat is gewoon een kwalitatief en kwantitatief onderzoek waarbij ongeveer drieduizend jongeren online bevraagd werden over hun kennis van jeugdhulpverlening, het gebruik ervan, hun tevredenheid daarover enzovoort. Een achthonderdtal van de drieduizend bevraagde jongeren hadden ooit al eens een vraag gesteld aan een organisatie binnen de jeugdhulpverlening. Van die achthonderd was ongeveer 90 percent met hun vraag terechtgekomen bij het CLB.

Als koepelorganisatie beantwoorden wij in de regel geen vragen van jongeren en ouders. Wij bieden wel een ondersteuning ten aanzien van de centra die bij ons aangesloten zijn: organisatie van vorming, begeleiding, nascholing, fora voor overleg, afstemming tussen de verschillende centra om ervoor te zorgen dat de werking van de centra voor een deel vergelijkbaar is zodat iedereen weet wat je kunt verwachten als je naar het CLB gaat.

In de vraag van de heer Crombez ging het over jongeren die met hun vraag bij het CLB terechtkomen. Het is uw zorg in hoeverre wij er vanuit het CLB dan niet in slagen om op een goede manier preventief met die vraag om te gaan. Het probleem dat ik heb willen schetsen, gaat vooraf aan het moment waarop de jongere met een vraag naar het CLB komt. Dat betekent eigenlijk dat we het van groot belang vinden ervoor te zorgen dat slechts een beperkte minderheid van die 1,1 miljoen jongeren effectief ook met een vraag zit waarmee ze niet in hun onmiddellijke omgeving terecht kunnen.

Wij moeten ervoor zorgen dat jongeren met een eenvoudige vraag in een vroeg stadium in hun onmiddellijke omgeving terecht kunnen vooraleer het echt problematisch wordt en de jongeren hulpverlening moeten inschakelen.

Als we het belangrijk vinden dat er werk wordt gemaakt van goede schoolondersteuning, is het voor ons echt cruciaal dat we kwaliteitsvolle scholen kunnen realiseren. Dat zijn dan scholen die een grote draagkracht hebben en in staat zijn om een toch wel heel diverse groep van jongeren op te vangen binnen hun eigen structuur.

We zien daar heel goede voorbeelden van. Ik heb zelf ook tien jaar ervaring binnen het CLB. Op een bepaald moment merk je bijvoorbeeld dat driekwart van een bepaalde klas met een bepaald probleem wordt aangemeld. Dan moet je kijken wat er in die klas of die school misloopt waarbij je misschien tot de conclusie komt dat het systeem niet meer in staat is om al die kinderen op te vangen.

Ik denk dat dat de grote uitdaging is waarvoor we staan. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat het systeem in staat is om een hele grote groep van die jongeren binnen die structuur de opvang te geven die ze nodig hebben? Dat is voor een deel ook een antwoord op de vraag van daarnet van mevrouw Schryvers. Als we kijken naar de toenemende instroom binnen het buitengewoon onderwijs, zie ik ook daar eigenlijk net hetzelfde gebeuren. We zien dat jongeren vandaag de dag op een heel verschillende manier worden opgevoed, vanuit een verschillende cultuur samenkomen op die school. Die school heeft meer en meer moeilijkheden om die jongeren de opvang te geven die ze nodig hebben. Die jongeren komen in de problemen en krijgen een hoop zorgvragen. Dan moet er worden gezocht naar oplossingen. Dat is voor mij voor een groot stuk een verklaring waarom die jongeren meer en meer terechtkomen binnen het bijzonder onderwijs.

Het is een heel moeilijk, maar heel belangrijk debat, waarmee we al enorm lang bezig zijn. We weten dat de huidige manier waarop we het buitengewoon onderwijs organiseren, niet meer beantwoordt aan de noden die de jongeren vandaag hebben. Dat is de reden waarom we al tien jaar aan het discussiëren zijn over een decreet Leerzorg, waarbij we zoeken naar een manier om ervoor te zorgen dat jongeren met problemen binnen een gewone school de opvang krijgen die ze nodig hebben. Als ik het heb over preventie, gaat het voor mij heel duidelijk daarover. Hoe kunnen wij ervoor zorgen dat die scholen ertoe in staat zijn al die jongeren de nodige zorg te geven? Ik ben ervan overtuigd dat we ook dan nog jongeren zullen hebben die uit de boot vallen. Maar het moeten er in de toekomst minder worden dan het er vandaag zijn.

Mevrouw Yolande Schulpen: Ik wil ingaan op de vraag over de versterking van die bestaande voorziening en een aantal regionale projecten. Ik denk dat wij ervan overtuigd zijn dat projecten belangrijk zijn omdat zij een stuk vernieuwing kunnen voortbrengen. Wij pleiten ervoor een samenspel te maken van wat bestaande voorzieningen kunnen en nieuwe projecten te installeren, maar ook te evalueren en niet opzij te zetten. Er zijn heel wat nieuwe projecten, maar heel weinig van die nieuwe projecten worden verankerd in een wijziging van bestaande voorzieningen waaruit zij zouden kunnen leren.

Ik geef hier het voorbeeld van de preventiecoaches – waarnaar mevrouw Schryvers vroeg – een project dat werd opgestart en duidelijk aantoont dat er vanuit onderwijs nood is aan ondersteuning in preventiebeleid. Er zijn zo vijf preventiecoaches voor de hele Vlaamse Gemeenschap. We zouden dit project moeten bekijken om eruit te leren. We moeten kijken naar de pedagogische begeleidingsdiensten van onderwijs, naar het stuk CLB, waar aan schoolondersteuning wordt gedaan. Hoe kan je daar iets realiseren vanuit een project om een bestaande voorziening die eigenlijk het eerste aanspreekpunt en de eerste kernopdracht is, te versterken? Pedagogische begeleidingsdiensten zijn er om de leerkrachten en scholen te ondersteunen, net zoals wij als CLB daar een rol in hebben. Ik zou ervoor willen pleiten om daaruit te leren en het reguliere aan te passen in plaats van het project stil

te leggen en dan weer iets nieuws te installeren. Wij vragen dus om de bestaande voorzieningen te versterken.

Ik ga even in op de complexiteit van onze samenleving. Er ontstaan heel wat nieuw samengestelde gezinnen. Dat hoeft niet per se slecht te zijn, maar we stellen vanuit het CLB wel vast dat dit een zekere complexiteit meebrengt voor kinderen en jongeren. Sommige gezinnen leven in zeer moeilijke situaties waardoor jongeren onder druk komen te staan. We kunnen in het CLB een deel opvangen, maar we stellen vast dat deze jongeren vaak niet terechtkunnen in een aantal hulpverleningsdiensten. We moeten vaak overgaan naar vrij ingrijpende hulp die er helemaal niet is. Het is een vaststelling, en we moeten er als maatschappij mee leren omgaan.

Er was ook een vraag naar de relatie van de commercialisering van jeugd- en onderwijs-hulp en de toenemende instroom. De instroom moet breder bekeken worden dan enkel de instroom in de bijzondere jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg. Er is een toenemende instroom naar alle hulpverleningsdiensten, en dat heeft voor een deel te maken met vragen die bij het CLB terechtkomen. We merken dat er een onvoldoende hulpaanbod is. Er ontstaan dan een aantal privé-initiatieven omdat de gesubsidieerde voorzieningen de vraag niet aankunnen. Op die manier ontstaat er een dualisering in de hulpverlening. Zij die het kunnen betalen, doen het, de anderen blijven in de kou staan. De heer Vandermeersch hoorde gisteren nog een Turkse organisatie heel fier verkondigen dat ze huiswerkondersteuning kunnen bieden a rato van 15 euro per uur. Ondanks alle goede bedoelingen, is dit een commercialisering, terwijl er in de regio Brussel zoveel gezinnen tegen de armoedegrens aan leven.

De heer Dries Vandermeersch: Een aantal organisaties biedt onderwijshulp aan, via websites en zelfs radiospots, aan een prijs van 20 tot 30 euro per uur, ook voor begeleiding van ADHD en dyslexie. Dat zorgt voor een dualisering in de onderwijshulp waarbij je via de mediatisering ervan verwachtingen creëert bij ouders die het financieel niet kunnen dragen. Zij verwachten dat de hulpverleningsinstellingen deze problematiek aanpakken. Binnen onderwijs is dit een probleem dat wordt versterkt door de labeling die gebeurt op vraag van zowel ouders als leerkrachten en de maatschappij.

Ik zal het plastisch uitdrukken: 'Als je kind geen probleem heeft, ben je eigenlijk niet meer normaal'. Het is sterk uitgedrukt, maar daar komt het tegenwoordig een beetje op neer. Labeling zorgt ervoor dat mensen verwachtingen hebben tegenover hulpverleningsinstellingen, maar die verwachtingen zijn eigenlijk onterecht. Voor dit probleem moeten we proberen om binnen het onderwijs een dam op te werpen. De heer Grietens gaf het voorbeeld van een klas met 75 percent kinderen met een probleem. Dat is geen probleem van het kind, maar het probleem ligt dan ergens anders.

Mevrouw Yolande Schulpen: Er was een vraag over de GOK-indicatoren en de instroom. De CLB's houden hierover vanuit het kwaliteitsbeleid een registratie bij. Het stedelijk CLB van Antwerpen heeft recent een doorlichting gehad. We zagen een duidelijk verband tussen de stijging van het aantal mensen die beantwoorden aan de GOK-indicatoren en de toename van hulpvragen en de toename van het aantal mensen dat ze moeten doorverwijzen naar CBJ's en cgg's. Er is een serieus probleem dat zich vooral voordoet in de centrumsteden, maar ook groter wordt in landelijke gebieden.

De heer Stefan Grielens: Bepaalde diensten mogen geen nazorg aanbieden. Twee jaar geleden is er een project opgestart van verbindingsfunctionarissen tussen de gemeenschapsinstellingen en het onderwijs. Een van hen reageerde: als een jongere ontslagen wordt uit een instelling en op dat moment stopt elke vorm van hulpverlening, dan mag er geen contact meer plaatsvinden. Dat is dus een probleem. Nazorg zit niet in het pakket, terwijl het zo belangrijk is. We moeten dat omdraaien. Als een jongere een tijd uit de school en/of het gezin wordt gehaald, kunnen we hem bij zijn terugkeer toch niet aan zijn lot overlaten?

Bestaande structuren moeten worden versterkt, maar dat wil niet zeggen dat wij niet openstaan voor dialoog over onze werking. Wij kunnen ook aanpassen en verbeteren. Ik vraag dat de jeugdhulp wordt bekeken zodat onze werking maatschappelijk relevant blijft. Wij willen weten of we goed bezig zijn en blijven. Het CLB – zeker onder zijn vorige benaming – draagt niet altijd het beste imago met zich mee. Ik heb met voorbeelden proberen aan te tonen dat we daar de afgelopen jaren een kentering in proberen te brengen. Onze cliënten zijn tevreden, in dezelfde mate of zelfs meer dan over andere instellingen. Toch moeten we blijven evolueren. Dat hoor ik ook van al mijn directeurs. De leerlingenbegeleiding en het welzijn van de leerlingen staan voor hen voorop.

In een CLB lopen heel veel mensen binnen. We kunnen u jammer genoeg nog altijd geen actuele cijfers geven. Dat zal over afzienbare tijd wel lukken door ons nieuwe informatiseringsproject. We moeten de data allemaal nog verwerken, het gaat tenslotte om 1,1 miljoen leerlingen. De activiteiten en registratie lopen momenteel zeer goed.

Er zijn al zoveel instellingen, waarom kiezen we dan nog voor een opvoedingswinkel? Waarom geven we die opdracht niet aan de bestaande diensten? Twintig opvoedingscoördinatoren is te weinig om een aanbod te creëren voor alle ouders die met opvoedingsvragen zitten.

De opvoedingswinkels en andere diensten rond opvoeding mogen geen behandelingscentra worden. Ik vind dat ouders eerder gerustgesteld moeten worden. Opvoeden loopt nu eenmaal soms mis. Het is soms moeilijk, dat weten we allemaal. Daarin moeten we hen geruststellen. We zien handelingsangst. Er moet alsmaar meer hulpverlening komen. Een kind mag zelfs niet te luid wenen of het moet naar de dokter. Is dat allemaal zo problematisch? We zien een toename van de labeling en de ‘eenuurdiagnoses’. Mensen gaan naar een kinderpsychiater, een uur later komen ze buiten en hun kind heeft autisme. Dat kan geen kwaliteitsvolle diagnose zijn. De ouders krijgen dan meestal ook een brief, en met die brief kunnen ze in de school om geïntegreerd onderwijs vragen. Is dat echt nodig voor dat kind? Deze situaties nemen enorm toe. Is er een probleem, dan moet er direct van alles gebeuren. We kijken zelfs niet meer naar het individuele kind, we vragen niet meer wat het kind zelf wil. Wij kennen jongeren die in het middelbaar vragen: zorg dat ze mij met rust laten en dat ik gewoon in de klas kan zitten en normaal kan doen; ik wil niet voortdurend uit de klas worden gehaald voor ik weet niet welke begeleiding. Daar moeten we grondig over nadenken. Hoe kunnen we dat verbeteren? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat dat niet escaleert?

Uiteraard is wat de coaches ggz doen, heel zinvol en belangrijk, maar de scholen krijgen niet alleen die coaches over de vloer, maar ook nog veel andere initiatieven. Men vraagt hulp aan ons om daar gedeeltelijk mee te stoppen en om voor een gecoördineerd aanbod te zorgen. Dat is de uitdaging. Ik hoor soms dat men binnen de scholen de mensen die met die initiatieven afkomen ‘zwerfkatten’ noemt, gewoon omdat men niet weet wat ermee aan te vangen. Een directeur krijgt dagelijks een aantal van die projectvoorstellen. Hoe moet die kiezen? Men vraagt aan het CLB om ervoor te zorgen dat dergelijke, heel zinvolle, projecten geïntegreerd worden aangeboden.

Het is belangrijk dat scholen les kunnen geven. Ze kunnen geen les meer geven als ze een uur met een project rond gezonde voeding bezig zijn en daarna een uurtje bezig moeten zijn met suïcidepreventie. Het probleem is dat al die projecten naast elkaar worden aangeboden. Hoe worden ze verwerkt binnen de vakoverschrijdende eindtermen? Hoe kunnen ze worden geïntegreerd binnen het reguliere aanbod in de klas? Dit realiseren is een specialiteit en kan onmogelijk worden meegenomen binnen de projecten. Er wordt dus gevraagd naar een meer gestructureerd aanbod.

De heer Dries Vandermeersch: Veel van die projecten creëren ook verwachtingen bij de scholen. Als ze wegvallen, verwacht men die zaken van een CLB. Leerrecht is daar een

voorbeeld van. Dat project loopt binnen integrale jeugdhulp in een aantal regio's van februari tot juni. Het voorstel binnen de groep 'integrale' was om ermee naar de scholen te stappen. Wij, CLB, zijn op de rem gaan staan. We hebben gevraagd om af te wachten hoe het project loopt om dan te bekijken wat een eventueel vervolg erop is, anders worden verwachtingen gecreëerd in de scholen voor de opvang van bepaalde problemen, maar als het project na één jaar wegvalt, valt ook de opvang weg.

Mevrouw Marijke Dillen: Mevrouw Schulpen, graag kreeg ik wat verduidelijking over de commercialisering. Uw uitleg heeft me niet overtuigd. U verwees naar een aantal bedrijven. Ik krijg die publiciteit ook in de bus en ik hoor de publiciteit ook op de radio. Vindt u dat dit niet kan?

Het heeft toch geen invloed op de instroom, want het wordt betaald met de eigen middelen van de ouders. Stel dat een kind problemen heeft met fysica en scheikunde en dat de oude vader en moeder daar niets van kennen, dan kunnen de ouders een beroep doen op professionals – 25 à 30 euro per uur is inderdaad een courant tarief. We kunnen dit toch niet verbieden? Vandaag stellen we ook vast dat een aantal categorieën van kinderen bijzondere ondersteuning krijgen, betaald met overheidsgeld, door de toepassing van het GOK-decreet. De doelgroep van kinderen van wie de ouders het zich kunnen veroorloven om een beroep te doen op de bedrijven, komt daarvoor niet in aanmerking.

U geeft kritiek, die ik niet ondersteun, op wat u de commercialisering noemt. We weten dat in elke school leerkrachten betaald worden om bijlessen te geven aan kinderen, dat bestond trouwens al toen ik jong was. Wat is hierover het standpunt van CLB?

Misschien moet het onderwijs zelf teruggrijpen naar zijn taak. Ik heb dat iemand van u ook horen bepleiten. Misschien moet de school wat meer uitleg geven en wat bijkomende oefeningen in plaats van zich met 1001 zaken bezig te houden die eigenlijk niet meer met de opdracht van het onderwijs te maken hebben.

Mevrouw Yolande Schulpen: U vraagt heel veel. Ik weet ook dat er recent nogal wat werd gelanceerd inzake witte en zwarte scholen, en ik vermoed dat u ook daarnaar verwijst. Ik zal heel voorzichtig zijn in mijn verwoording, want dit is een heel complexe vraag.

We kunnen niet naast commercialisering, die bestaat in onze maatschappij. Ik zeg ook niet dat het verboden moet worden. Als ouders het kunnen en willen betalen, dan is dat hun goed recht.

Ouders die het niet kunnen betalen, krijgen echter de boodschap mee dat een goede ouder al die dingen aan zijn kind geeft. Ik koppel dit ook aan de opvoedingsverlegenheid. Wij krijgen hierdoor heel veel vragen over het aanbieden van extra onderwijs en extra hulp.

In verband met de GOK-indicatoren is het belangrijk dat ouders ondersteuning krijgen in de school. Mevrouw Dillen, u stelt het heel scherp als u zegt dat het onderwijs dat niet doet. Ik zie in onze scholen leerkrachten elke dag opnieuw ongelooflijk veel ondersteuning geven aan kinderen. Zij proberen antwoorden te formuleren op onderwijsbehoeften van kinderen. Wat heeft dit kind nodig met deze ouders in deze klas met deze problematiek? Het feit dat wij veel beter aan signaaldetectie doen en dat wij een aantal problemen veel vroeger onderkennen en er proberen een antwoord op te geven, maakt dat scholen heel sterk onder druk komen te staan. De vraag is of zij nog voldoende omkaderd zijn om op al die zorgvragen en onderwijsbehoeften van kinderen een antwoord te kunnen geven. Scholen leveren heel veel inspanningen en niet alles wordt overgelaten aan de commercialisering.

Mevrouw Marijke Dillen: Mevrouw Schulpen, u merkt op dat ik zou hebben gezegd dat de leerkrachten in de scholen niets doen. Dat heb ik nooit gezegd. Ik heb dat zelfs niet

geïnsinueerd. Ik stel alleen vast dat vandaag een aantal van die doelgroepen, waar de ouders niet over de financiële middelen beschikken, binnen de scholen al behoorlijk worden ondersteund. En dan gaat het niet over de discussie over witte en zwarte scholen. Dat heeft daar niets mee te maken. Het GOK-decreet gaat ook over andere leerlingen. Als ouders een beroep willen doen op de commercialisering, begrijp ik niet goed dat dit een verband heeft met de instroom. Dat is waarmee wij ons bezighouden. We discussiëren hier niet over het GOK-decreet. Dat heeft geen enkel verband met de toenemende instroom in de jeugdzorg.

De heer Stefan Grielens: Een van de voorbeelden van commercialisering is de logopediebus. In de kleuterscholen worden alle kinderen gescreend. Soms stelt men vast dat men aan 80 percent van die kinderen logopedie voorschrijft. Dan denk ik dat we niet zo goed bezig zijn. Niet zoveel kinderen hebben logopedie bij een specialist nodig. Daar moeten we een rem op durven te zetten. Dat zijn tenslotte toch allemaal gesubsidieerde diensten, indien niet via de organisatie dan toch via de ziekteverzekering. We moeten ervoor opletten dat we niet een hele hoop therapeuten binnen de scholen brengen. Zij hebben er vooral baat bij dat ze bij de screening veel kinderen vinden die extra begeleiding en therapie nodig hebben. We zitten hier in een opbodscenario waarbij niemand gebaat is.

Mevrouw Sabine Poleyn: Mijnheer Grielens, u zegt dat we het onderwijs moeten laten onderwijzen, maar anderzijds zegt u dat de scholen in staat moeten zijn om de diverse groepen op te vangen binnen hun eigen systeem. Kunt u nog iets concreter uitleggen hoe u dat met elkaar rijmt? Hoe moet ik mij dat praktisch voorstellen?

De heer Stefan Grielens: Het is belangrijk dat het onderwijs ervoor zorgt dat onze kinderen, op het ogenblik dat ze uit het onderwijs uitstromen, klaar zijn om hun plaats in de samenleving op te nemen in een arbeidsmilieu, een gezinssituatie enzovoort. Gedifferentieerd onderwijs is daartoe belangrijk. We hebben daarvoor heel wat technieken. Op welke manier zorgen we ervoor dat aan elk kind in de klas in de mate van het mogelijke extra uitleg en extra ondersteuning wordt geboden? We moeten meer dan vandaag gebeurt ervoor zorgen dat meer kinderen dat traject kunnen volgen. Het is veel zinvoller om ervoor te zorgen dat die kinderen wat meer tijd krijgen om te leren lezen, schrijven en rekenen dan dat je een Tutti Frutti-project voert waarin je te veel uren steekt.

Ik geef dit enkel als voorbeeld. Veel van die projecten zijn zeer zinvol. De vraag is: hoe kun je ze geïntegreerd aanbieden? Hoe kun je ervoor zorgen dat je tegelijkertijd met je vakken bezig bent, en dat je daarin een aantal zaken plaatst waarvan wij vinden dat het belangrijk is dat jongeren ze meekrijgen? Daar moeten we een aantal aanpassingen doen. In het onderwijs gaat dat dan voor een deel over structuuraanpassingen. Je moet in de scholen zorgen voor een aanbod waarbij de kinderen effectief baat hebben. We zullen moeten evolueren naar klassen waarin er les wordt gegeven. Maar je moet niet zeggen: “Ik ga hier vooraan zitten en ik geef mijn uitleg en diegene die mee is, dat is goed, en diegene die niet mee is, heeft pech gehad.”. Dat werkt vandaag niet meer. Daarop moeten we nog veel meer durven inzetten. We vragen op dat vlak al heel veel van leerkrachten. We moeten zoeken hoe we ze kunnen versterken, zodat zij in staat zijn om daarmee om te gaan. Voor mij is onderwijs veel meer dan alleen ervoor zorgen dat de kinderen zoveel mogelijk kennis verwerven.

De voorzitter: Ik bedank de drie sprekers voor de boeiende informatie die zij ons hebben verstrekt. Mijnheer Grielens, uw afsluiter was cruciaal voor de verdere werkzaamheden. In het onderwijs is het een en-en-verhaal. Wij moeten waakzaam blijven. Wij betrappen er onszelf vaak op dat wij het maatschappelijk verantwoord vinden dat onze kinderen én iets cultureels doen én naar de muziekschool gaan én goed presteren in de school én liefst nog wat sport doen én naar de jeugdbeweging gaan. De druk op de kinderen is niet te onderschatten. Wij dragen daar allemaal een gedeelde verantwoordelijkheid in. Wij moeten daar aandacht aan blijven besteden.

III. UITEENZETTING DOOR DE HEER JAN WILLEMS, DIRECTEUR EN MEVROUW ANJA DINGENEN, STAFMEDEWERKER VAN DE SCHOOLINTERNATEN VAN HET VSKO

De heer Jan Willems, directeur Schoolinternaten VSKO: Kwalitatieve internaten zijn hoe dan ook met opvoedingsondersteuning bezig. Dat is een algemeen gegeven. Maar wij worden de laatste tien jaar in toenemende mate geconfronteerd met plaatsing van jongeren. Dat verklaart waarom wij vandaag hier zijn. Wij zijn trouwens op dit moment in gesprek met de koepels, met de collega's van het provinciaal gemeenschapsonderwijs en met het Departement Welzijn over de communicatie tussen de welzijnssector en de internaten. We vertegenwoordigen de dienst Internaten van het katholiek onderwijs, in feite de kleinste dienst van het VSKO. We spreken namens 95 internaten en 8574 internen.

1. Situering van de internaten

De voorbije tien jaar zijn er duizend internen bijgekomen. In de media is meermaals het bericht verschenen dat de internaten het goed doen. Dit heeft ongetwijfeld met de opvoedingsondersteuning te maken. Een toenemend aantal jongeren wordt door het CBJ of door de jeugdrechter in een internaat geplaatst. Het is omwille van deze specifieke invalshoek dat we hier zijn uitgenodigd.

Mijn collega zal dadelijk iets over de troeven van de internaten zeggen. We zullen ook de knelpunten aanstippen. De missie van de onderwijsinternaten is niet altijd compatibel met de verwachtingen die binnen de bijzondere jeugdzorg leven. Omwille van de wachtlijsten in de welzijnssector en het gebrek aan plaatsingsmogelijkheden wordt steeds meer gebruikgemaakt van onderwijsinternaten.

Het aantal geplaatste jongeren in de vrije internaten neemt duidelijk toe. In 2008 hebben we een zeer representatieve enquête gehouden. Uit de resultaten is gebleken dat 3,9 percent, in totaal ongeveer 250 kinderen en jongeren, door het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg of door de jeugdrechter in een vrij internaat was geplaatst. Uit onze impressies en uit onze contacten blijkt dat dit aantal ondertussen is verdubbeld.

Het Gemeenschapsonderwijs, waarmee we over deze problematiek gesprekken voeren, heeft ons laten weten dat het in bepaalde internaten om 40 procent van het aantal internen gaat. Wij hebben 8500 internen. Het Gemeenschapsonderwijs beschikt over 57 internaten, waarvan 30 reguliere onderwijsinternaten, en over 17 mpi's. Dit is een belangrijk punt. In het katholiek onderwijs horen de mpi's bij het beleidsdomein Welzijn. In het Gemeenschapsonderwijs horen de mpi's, samen met de reguliere onderwijsinternaten, bij het Departement Onderwijs en Vorming.

Mevrouw Anja Dingenen: Als vrije internaten noemen we ons graag partners in opvoeding. We bevinden ons in de hoek van de opvoedingsondersteuning. Ik zal eerst enkele cijfergegevens over de internaten van het katholieke net naar voren brengen.

Op 1 september 2010 waren er in totaal 8574 internen, meer bepaald 57 kleuters, 717 lagereschoolkinderen, waarvan een klein aantal in het buitengewoon lager onderwijs, en 7800 leerlingen van het secundair onderwijs, waarvan een klein aantal in het buitengewoon secundair onderwijs.

Als we naar de evolutie gedurende de voorbije tien jaar kijken, blijkt 2002 het dieptepunt. Het hoogtepunt bevond zich in de jaren 70, met 30.000 tot 35.000 internen in het katholieke net. De voorbije tien jaar is het aantal internen weer met een duizendtal gestegen.

2. Troeven van de internaten

We hebben ons lange tijd afgevraagd hoe die stijging na een lange daling tot stand is gekomen. De internaten, waarvan er veel in de loop der jaren zijn gesloten, bloeien weer op. We zijn tot de vaststelling gekomen dat internaten over een aantal troeven beschikken die in onze maatschappij ontbreken.

Een internaat biedt kinderen structuur en warmte. Een internaat biedt studiebegeleiding. In een internaat wordt voor kinderen en jongeren tijd gemaakt. Kinderen leren er zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. De sociale vaardigheden van kinderen en jongeren worden in een internaat ontwikkeld. Van deze vijf grote troeven zijn structuur en warmte de twee belangrijkste.

Structuur en warmte zijn ook in internaten pijlers van de opvoeding. De kinderen kennen een duidelijk dagverloop. Ze weten wanneer ze moeten studeren, eten of aan activiteiten deelnemen. Alles is duidelijk gepland. Dit biedt de kinderen een zeker houvast. In veel gezinnen ontbreekt die structuur. Het is niet mijn bedoeling hier oordelen te vellen. De redenen kunnen heel divers zijn. Het kan om professionele redenen gaan. Mensen kunnen nachtarbeid verrichten, in ploegen werken of zelfstandige zijn. Ten gevolge van moeilijke gezinssituaties ontbreekt vaak de structuur. In een internaat heeft een kind een veilige omgeving. De regels en de afspraken, die vaak in samenspraak met de jongeren tot stand komen, geven houvast. Structuur is dan ook een belangrijke pijler van de opvoeding die een internaat biedt.

We koppelen hier onmiddellijk warmte aan. Een internaat is geen militaire, kille structuur, wat vroeger soms wel het geval was. We vinden het belangrijk dat kinderen in een warme omgeving kunnen opgroeien. Ze kunnen opgroeien met leeftijdgenoten, waarvan een aantal vrienden kunnen worden. Ze worden door een opvoedersteam omringd en begeleid. Die mensen zijn er constant om hen op te volgen en te begeleiden. Ouders zijn er vaak niet of te weinig.

Een tweede belangrijke troef is de leerbegeleiding. De onderwijsinternaten vinden leerbegeleiding eigenlijk hun kerntaak. Het is de hoofdreden waarom ouders voor een internaat kiezen. Ze willen dat hun kinderen na zes jaar een diploma hebben gehaald. De leerbegeleiding vertegenwoordigt de meerwaarde die het internaat in vergelijking met het eigen gezin biedt. De meeste ouders geven geen leerbegeleiding. Dat is een specialiteit van het internaat. De jongere wordt zo persoonlijk mogelijk opgevolgd. De studieresultaten worden gevolgd. De rapportcijfers zijn gekend. Op basis van deze gegevens wordt met de kinderen overlegd hoe een goede begeleiding tot stand kan komen.

Een derde grote troef is tijd. Opvoeden vraagt tijd en energie. We merken in onze maatschappij een aantal veranderde samenlevingsvormen op: echtscheiding, eenoudergezinnen, nieuw samengestelde gezinnen. Bepaalde mensen hebben te weinig tijd en opvoeding vraagt tijd. Heel wat kinderen komen uit een andere samenlevingsvorm.

Er zijn ook 'redenen van vroeger' waarom kinderen op internaat komen: zelfstandigen, mensen met onregelmatige werkuren, met nacht- en ploegenarbeid. Ook de verre afstand om een specifieke studierichting te volgen, kan een rol spelen. Ik denk aan hotelscholen, sportscholen, land- en tuinbouwscholen. Dit alles was vroeger ook al een reden om op internaat te gaan.

Een vierde grote troef is zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. Op internaat besteden we hier heel veel aandacht aan. Het kind heeft er zijn eigen kamer, maar er is ook de gemeenschappelijke ruimte. Het kind functioneert altijd binnen een leefgroep. Men moet enerzijds zelfstandigheid leren. Ik wil er ook op wijzen dat niet alle kinderen aarden op internaat. Bij een beperkt aantal kinderen lukt het niet, maar bij een heel groot deel wel.

En anderzijds leren ze verantwoordelijkheid te nemen. Ze moeten hun eigen kamer netjes houden, maar ze nemen ook een aantal taken in de groep op. Er wordt een beroep gedaan op het engagement van elk kind. Ze moeten bijvoorbeeld helpen bij bepaalde huishoudelijke taken. Deze dingen ontbreken in bepaalde gezinnen en kunnen een meerwaarde bieden in de opvoeding.

Bepaalde oudere internen nemen een verantwoordelijkheid op tegenover jongere internen, bijvoorbeeld bij het uitwerken van activiteiten.

Een laatste grote troef zijn de sociale vaardigheden. Het internaat is eigenlijk een mini-maatschappij. Er is een mix van jongeren uit heel diverse gezinnen, uit heel diverse gezinssituaties en vaak met een heel diverse achtergrond. Ieder moet er zijn eigen plek verwerven, maar men leert er ook omgaan met anderen. Men leert er omgaan met conflicten. Het mooie is dat men begeleid wordt door opvoeders. Een intern leert op het internaat heel wat sociale vaardigheden.

3. De plaats van de internaten in de jeugdzorg

De enquête die we in 2008 hebben gedaan en die over 7078 internen gaat, heeft uitgewezen dat 274 internen of 3,9 percent doorgewezen of geplaatst is door een comité of een jeugdrechtbank. Dat cijfer ligt momenteel ongetwijfeld hoger. We denken dat het nu ligt tussen 6 tot 8 percent, waarbij de meeste internen door een comité zijn doorverwezen en een minderheid door de jeugdrechtbank, omdat de problematieken bij doorverwijzing of plaatsing door jeugdrechtbanken doorgaans toch groter zijn.

We zijn onderwijsinternaten, we zijn geen instellingen. De klemtoon ligt op onderwijs. Onze kerntaak is het geven van leerbegeleiding, maar we zeggen ook niet dat die jongeren niet welkom zijn. Wanneer die jongeren die doorverwezen zijn door een comité of een rechtbank, kunnen functioneren binnen de internaten en de leefgroepen, dan kunnen wij hen gerust op internaat opvangen. Wanneer de problemen te groot of te complex zijn, wanneer er een individuele therapeutische begeleiding nodig is, dan kunnen wij die niet bieden. We hebben de omkadering niet, we hebben de mogelijkheden niet en bovendien is het onze missie niet.

Het internaat kan dus wel een preventieve functie hebben door die opvoedingsondersteuning. We merken dat het bij de doorverwijzingen en de plaatsingen meestal goed loopt, in die gevallen waar de problematiek van het kind minimaal is en waar de problemen zich in het gezin situeren. Wanneer het kind kan functioneren binnen het internaat, dan kan het perfect lukken. In die zin kan het internaat voor heel wat jongeren een goede ondersteuning bieden.

Als we contact hebben met een comité of een jeugdrechtbank voor een plaatsing, zeggen we ook altijd dat de draagkracht van het internaat en het personeel prioritair is. Er wordt altijd nagegaan of men het probleem aankan binnen de bestaande groep. Er mag ook geen overbevraging zijn.

Internaten hebben dus inderdaad een meerwaarde in de huidige samenleving door de opvoedingsondersteuning die we bieden. Onze troeven beantwoorden wel degelijk aan een nood in de samenleving. We willen professioneel werken en kwalitatief werk leveren. De laatste decennia is de professionalisering van de opvoeders aan het evolueren. Internaten hebben vaak een sociaal-preventieve functie. Bij doorverwijzingen door een comité merken we ook vaak dat indien kinderen vroeger waren doorverwezen naar het internaat, problemen vermeden hadden kunnen worden.

De heer Jan Willems: Ik trap open deuren in, maar in de jaren 50, 60 en 70 waren internaten volledig in handen van religieuzen. Vandaag stellen we 600 mensen tewerk en dat zijn

voor 99 percent leken. Er zijn nog een handvol internaten die een religieus als beheerder hebben, maar het personeel is bijna volledig gelaïciseerd. De vorming van die mensen is een prioritaire zorg.

Mevrouw Anja Dingenen: Er is nog een aantal knelpunten. Een knelpunt bij doorverwijzing door comité of rechtbank is dat we geen opvang van zeven dagen op zeven bieden. Internaten zijn vijf dagen open, niet in het weekend of in de vakanties.

De heer Jan Willems: In sommige internaten van het gemeenschapsonderwijs is dat anders.

Mevrouw Anja Dingenen: Een ander knelpunt is de draagkracht van het internaatspersoneel. In de internaten van het GO! zijn alle personeelsleden gesubsidieerd door de overheid. Er is een internaatsbeheerder, een voltijdse internaatsopvoeder per internaats en per 21 internen nog eens een voltijdse opvoeder. In het vrije net is het anders. Sinds 1 september 2008 is er gesubsidieerd personeel. Het zijn er maar 2 of 2,5 per internaats, onafhankelijk van het aantal internen. Een internaats met uitsluitend internen uit het secundair onderwijs heeft twee opvoeders. Als er ook kinderen uit de lagere school zijn, is er nog een halftijdse opvoeder meer.

Dat betekent dat in de middelgrote en grote internaten de meeste opvoeders nog altijd betaald worden door de vzw van het internaats. Ze werken met een bediendenstatuut. De draagkracht van het personeel is een factor die meespeelt in het wel of niet opnemen van doorverwezen of geplaatste jongeren.

Er zijn ook plaatsingen van korte duur door de CBJ's of de jeugdrechtbank. We zijn daarover in gesprek gegaan. Vaak wordt een jongere op internaats geplaatst omdat hij op een wachtlijst voor een instelling staat. Die zitten natuurlijk allemaal overvol. Wij proberen die jongere te begeleiden, structuur te geven en op te volgen. Maar na een paar maanden vertrekt hij en zo kunnen wij geen continuïteit bieden. Door die korte periode kunnen we de jongere onvoldoende begeleiden en kan hij zich onvoldoende integreren in de groep. Kinderen en jongeren met problemen of een problematische thuissituatie hebben veel aan de structuur van een internaats en aan het functioneren in een groep. Dat mildert de 'problemen'. Verwijzing naar een voorziening is dus niet altijd noodzakelijk.

Plaatsingen na 1 februari komen niet in aanmerking voor subsidiëring. 1 februari is de tellingsdatum bij ons. Dat is een knelpunt. Deze jongeren vragen dikwijls meer begeleiding dan een doorsneekind. Opname na 1 februari ligt soms moeilijk.

IV. VRAGEN VAN DE LEDEN

Mevrouw Kathleen Helsen: Een internaats biedt structuur aan kinderen en jongeren. Het komt tegemoet aan de zaken die vandaag in een gezin ontbreken. U kunt ernstige problemen voorkomen. U vindt plaatsing niet altijd nodig. Hoe komen die ouders eigenlijk bij u terecht? Is dat via opvoedingsondersteuning? Hebt u zicht op het aantal ouders dat via die weg bij het internaats terechtkomt?

Problemen voorkomen is een goede aanpak. Tegenwoordig komen steeds meer zeer jonge kinderen, kleuters ook, in een internaats terecht. Ik vraag me af of ze dat op die jonge leeftijd al aankunnen. Hebt u een opvolging in de omgekeerde richting? Hoe evolueren die kleuters? Is dat een goede formule in hun ontwikkeling? Of is dat moeilijk voor een kleuter?

Mevrouw Katrien Schryvers: Opvoeden vraagt tijd, mensen hebben vandaag vaak te weinig tijd of energie om hun kinderen op te voeden. Hoe komt dat? De veranderingen in de gezinssamenstelling en het sociaal weefsel hebben daar ongetwijfeld mee te maken. Speelt de druk vanuit de maatschappij ook een rol? We proberen alsmat meer verlostelsels te

creëren die het mogelijk moeten maken dat ouders wel tijd hebben voor hun (jonge) kinderen. Rendeert dat dan onvoldoende volgens u? Zijn er ook andere oorzaken voor dat tijdsgebrek?

Internaten bieden een goede opvang voor kinderen met een moeilijke thuissituatie. Dat is echter maar vijf dagen in een week. Van vrijdag- tot zondagavond moet het kind toch ook begeleid worden? In het gemeenschapsonderwijs ligt dat anders, zegt u. Er zou een oplossing kunnen liggen in de combinatie van internaat en pleeggezin tijdens het weekend. Hoe ziet u dat?

Mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck: Op 1 september 2010 stak West-Vlaanderen er enorm bovenuit. Ligt dat aan de specifieke scholen, zoals de sportschool in Meulebeke en de hotelschool in Koksijde? Komt dat door de mobiliteit? Wat is volgens u het probleem?

Mevrouw Sabine Poleyn: In 2008 werd ongeveer 4 percent doorverwezen door de CBJ's. Is deze stijging te wijten aan de toename van de doorverwijzingen door de comités?

Mevrouw Else De Wachter: De cijfers geven een verdubbeling aan van het aantal doorverwijzingen. Ik begrijp dat dat geen exacte wetenschap is wat de laatste cijfers betreft. Komt dat doordat er een grotere instroom is of komt het doordat het comité de weg naar u heeft gevonden? Vaak wordt hier aangehaald dat kinderen en jongeren dikwijls niet terechtkomen op de gevraagde plaats, maar op de plaats waar er aanbod is.

U geeft aan dat u effectief werkt via het systeem van de vijfdaagsevoorziening. Wat met het weekend? Hebt u het gevoel dat voor er wordt doorverwezen door het comité, ook rekening werd gehouden met de problemen van de jongeren? Wordt er rekening mee gehouden dat de structurele doorstroom er niet is in het weekend? Wat is uw ervaring? Bent u bezig met onderzoek naar het feit dat die kinderen er dan op maandag terug staan? Wat zijn de grootste problemen? Of valt het al bij al goed mee?

Mevrouw Anja Dingenen: We merken dat een aantal ouders tijdig inziet dat zij wegens de beroepsbezigheden of de gezinssituatie hun kinderen niet de opvoeding kunnen geven die nodig is. Als ouders dit tijdig opmerken en hun kind tijdig naar een internaat laten gaan, kunnen bepaalde problemen op termijn worden vermeden.

Ook is het zo dat bepaalde leerkrachten ouders adviseren om een kind op internaat te laten gaan. We merken heel positieve resultaten op als dat tijdig gebeurt.

Minder positief is dat een aantal ouders pas bij het internaat komt aankloppen als het eigenlijk al een beetje te laat is. Ze vertellen ook niet altijd het hele verhaal, maar sommige ouders geven bij een intakegesprek toe dat het verkeerd aan het lopen is. Het kan gaan om studieresultaten die niet goed zijn of die fel achteruitgaan. Het kan ook zijn dat het gedrag van het kind niet goed is. Soms is het dus al te laat, maar als het kind zich perfect kan integreren in de structuur, kan het wel goed verlopen. Het belangrijkste is dat het tijdig gebeurt.

De heer Jan Willems: Mevrouw Helsen wou wellicht ook weten of we er zicht op hebben hoe de jongeren bij ons terechtkomen, vooral de geplaatste.

Mevrouw Kathleen Helsen: Ik bedoelde het in het algemeen, want van degenen die geplaatst worden, weten we hoe ze bij u terechtkomen. Maakt men de keuze voor een internaat via de opvoedingsondersteuning, via de klasraad, via een oudercontact met de leerkracht? Als ze dit weten, kunnen andere welzijnsinstanties dit meenemen in een mogelijke oplossing voor de ontwikkeling van kinderen. Ik heb er totaal geen idee van of u daar een zicht op hebt.

Mevrouw Anja Dingenen: De laatste jaren zijn internaten vaak op een positieve manier in de media gekomen en dus heeft men er ook een positiever beeld van. De meeste hebben een heel goede samenwerking met de scholen van de internen. Vanuit de school of een CLB wordt vaak aan ouders het advies gegeven om een kind tijdelijk of voor langere termijn naar een internaat te laten gaan.

De heer Jan Willems: We hebben daar geen wetenschappelijke gegevens over. We stellen wel vast dat er duizend meer zijn dan tien jaar geleden. Het Harry Potter-imago zijn we stilaan aan het verliezen en daar zijn we heel blij om. We werken er ook aan om positiever in beeld te komen. Dat we troeven hebben, dringt ondertussen wel door tot CLB's en klasraden. Het gebeurt steeds vaker dat anderen, bijvoorbeeld leerkrachten, adviseren om een kind naar een internaat te laten gaan. Soms is het nodig op studievlak, soms op gedragsvlak, soms om zelfstandigheid en verantwoordelijkheid te stimuleren.

Mevrouw Anja Dingenen: Er zijn ook jongeren die er zelf voor kiezen om op internaat te gaan. Soms doen ze dat om tussen vrienden te kunnen opgroeien, omdat ze thuis alleen zijn en hun ouders moeten werken.

De heer Jan Willems: 38 van de 95 internaten zijn al open op zondagavond. Daar is ook een stijgende vraag naar.

Op het verhaal van de kleuters worden we vaak aangesproken. Uit de cijfers blijkt dat het niet zo'n vaart loopt als men zou denken. Er zijn al afleveringen geweest van Koppen over kleuters op internaat, we hebben al in alle kranten gestaan. We stellen echter vast dat het aantal de laatste tien jaar niet spectaculair is toegenomen. Nu zijn er ongeveer 50. Vaak zeggen mensen dat het niet hoort, kleuters op internaat. Er zijn eigenlijk maar vijf internaten gespecialiseerd in de opvang van kleuters: Ledeberg, Schoten, Vorselaar, Kortrijk en Wijnegem. Voor die kleuters zou het beter zijn om altijd in een thuissituatie op te groeien, maar de sociale en sociaal-economische thuissituatie is vaak zo belabberd dat ik de hand ervoor in het vuur durf te steken dat ze beter af zijn in het internaat. Peter Adriaenssens zegt dat er geen wetenschappelijke gegevens beschikbaar zijn en dat hij zich heel voorzichtig uitspreekt over de effecten op kinderen. We kunnen niet zeggen dat we er zeker van zijn dat het geen negatief effect heeft, maar ik ben wel heel zeker dat het voor die kinderen beter is op internaat dan thuis.

Mevrouw Anja Dingenen: Die kleuters komen vaak uit gezinnen met ouders die ploegenarbeid doen, schipper zijn of nachtarbeid verrichten. In plaats van die kinderen van de opvang naar de grootouders, van hier naar daar, te sturen, is het veel beter om ze vijf dagen in een gestructureerde stabiele omgeving met vertrouwde mensen te laten opgroeien.

De heer Jan Willems: Mevrouw Schryvers, we raken een kwetsbare plek in onze actuele samenleving. Uit de media vernemen we voortdurend dat het voor een doorsnee jong gezin erg moeilijk is om alles te beredderen. Ik wil geen discours houden tegen de buitenshuis werkende vrouw, integendeel, maar er zit wel een stuk waarheid in dat dit een ander klimaat creëert inzake de rust en de opvang in gezinnen. Dat leidt ook tot andere mogelijkheden voor de begeleiding van kinderen. De druk is erg groot. Mensen die niet met twee gaan werken, moeten niet denken aan bouwgrond of aan een huis. De druk om met twee te werken in functie van de levensstandaard is zeer groot. Wat de begeleiding van de kinderen betreft, bestaat dan het gevaar dat daar een prijskaartje aan hangt. Geen tijd, is een antwoord dat men heel vaak hoort. Dit is een maatschappelijk probleem.

De zondag kent bij ons een toenemend succes. Het is de realiteit dat in een aantal internaten de kinderen naar een pleeggezin gaan. Het internaat speelt daarin een rol op basis van vrijwilligheid. Er zijn internaatbeheerders en opvoeders die tijdens het weekend zelf kinderen opvangen. Dat is nochtans niet de missie van internaten. Zij zijn geen opvanginstellingen. Ze kunnen daar structureel dan ook niet veel aan doen.

Mevrouw Anja Dingenen: Wat het gebrek aan tijd betreft, is er ook het probleem van verwenning. Heel wat ouders hebben het moeilijk om neen te zeggen tegen hun kind, om zich te houden aan regels en afspraken binnen het gezin. Dat is niet evident. Ik ben zelf gedurende zestien jaar beheerder geweest van een internaat. Er waren regels en afspraken die vooraf waren besproken met de internen. Binnen een groep is het evident dat iedereen zich houdt aan die regels en afspraken. Daar bestaat geen discussie over. Die regels kunnen door de groep wel af en toe herbekeken worden.

Ik heb nu zelf drie kinderen. Het is veel moeilijker om mijn kinderen die regels en afspraken te laten nakomen thuis. In een groep is dat veel eenvoudiger te managen. Een groot probleem bij vele gezinnen is de computer. Op internaat zijn er duidelijke regels en afspraken wanneer die computer wel en niet kan worden gebruikt. Daar wordt geen probleem over gemaakt omdat dat evident is bij het samenleven van een groep. In een gezin is dat vaak veel moeilijker. Ook het opnemen van huishoudelijke taken is vaak veel moeilijker binnen het gezin. Op internaat leeft men in groep en houdt men zich aan het werkschema. Het gaat om een totaal andere manier van samenleven.

De heer Jan Willems: Mevrouw Godderis, u had een vraag over West-Vlaanderen. U hebt zelf de belangrijkste redenen opgesomd. Er zijn drie hotelscholen: Spermalie, Ter Groene Poorte en Koksijde. Samen zijn ze goed voor 1200 à 1300 internen. Die mensen komen van overal.

Als we de regionale spreiding bekijken, dan zien we dat West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen samen goed zijn voor 60 percent van de internen. West-Vlaanderen alleen is goed voor 40 percent van de internen in het vrije net in Vlaanderen. Dat heeft te maken met het landelijke karakter, het lage aantal scholen vroeger, een zwakkere mobiliteit enzovoort. In dezelfde lijn worden in veel West-Vlaamse scholen middagmalen georganiseerd. In de Kempen gebeurt dat niet. In West-Vlaanderen bestaat die cultuur wel.

V. UITEENZETTING DOOR MEVROUW HILDE HAERDEN, OPVOEDINGSWINKEL GENK

Mevrouw Hilde Haerden: Men heeft mij gevraagd om vanuit de praktijk van de Opvoedingswinkel Genk te reflecteren over de vraag waarom er een verhoogde toestroom is naar de bijzondere jeugdzorg.

1. Voorstelling van de werking van Opvoedingswinkel Genk

Wij zijn een netwerkorganisatie, georganiseerd als een vzw met ruim 25 partners die zich allemaal situeren in en georganiseerd zijn rondom preventie, curatie, gezinnen, kinderen, hulp, welzijn, onderwijs enzovoort. Dat is de hele sector, net- en zuiloverschrijdend. Zowel op beleids- als organisatieniveau en uitvoerend niveau is er al tien jaar heel wat bondgenootschap rondom opvoedingsondersteuning.

Wij noemen onze Genkse Opvoedingswinkel een beetje fier een supermarkt. Er is een groot aanbod, voor elk wat wils. Wij hebben een heel divers en gevarieerd aanbod van opvoedingsondersteuning: in duur, in lengte, in aard, zowel individueel, voor de ouder die een gesprek wenst, als voor groepen, in de vorm van themabijeenkomsten, opvoedparty's, huiskamergesprekken, cursussen en trainingen, kort en licht maar ook langdurig en intensief, voor iedereen, alle ouders, hooggeschoolde, witte, kwetsbare, laaggeschoolde en allochtone ouders.

Het continuüm van opvoedingssteun en opvoedingshulp dat wij gedurende die tien jaar hebben vormgegeven, maakt dat wij een vijftal inhoudelijke clusters hebben. De corebusiness, waaruit we ook zijn ontstaan, is de opvoedingswinkel. Wij hebben voor een deel het decreet daarover meegeschreven of er toch over meegedacht: over de basisopdrachten van

een opvoedingswinkel, de kwaliteitscriteria, de opvoedingsondersteuning, het gevarieerde en diverse aanbod. Genk is een van de dertien centrumsteden met een opvoedingswinkel. Onze werking heeft een intergemeentelijke uitstraling voor heel Limburg en zeker en vast voor de onmiddellijke omgeving. Er zijn intercommunale samenwerkingsverbanden met de omgevende gemeenten om opvoedingsondersteuning aan te bieden. We hebben een intensieve vorm van opvoedingsondersteuning in de vorm van pedagogische trajecten. Die zijn multimodaal: er is aanbod voor ouders, kinderen en leerkrachten. Dat is de voorwaarde om in zo'n traject te stappen. Er waren kinderen bij wie men zich meer zorgen maakte over onaangepast sociaal-emotioneel gedrag. Dat vertaalde zich in sociaal-emotionele problemen thuis en op school en eventueel zelfs in de vrije tijd.

Een ander groot project is 'Instapje'. De insteek is daar vooral het stimuleren van de ontwikkeling, vooral met het oog op preventie van onderwijsachterstanden. Het gaat hier vooral om laagopgeleide gezinnen met jonge kinderen. Dit is een aanbod van vrij intensieve ontwikkelingsstimulering. Ouders krijgen, als hun kindjes tussen de 1 en 2,5 jaar zijn, een wekelijks aanbod. De bedoeling is de kinderen beter toe te rusten en te stimuleren bij hun instap in de kleuterschool. Hier zijn er heel veel dwars- en samenwerkingsverbanden met heel het flankerende onderwijsbeleid, en er is ook een heel grote verwevenheid met de LOP's en dergelijke.

Onlangs kregen wij voor het tweede jaar op rij een projectsubsidiëring goedgekeurd om een inloopteam te organiseren. Er zijn er in Vlaanderen dertien of veertien. Zij hebben vooral als doel het aanbieden van preventieve opvoedingsondersteuning. Dat is er jammer genoeg niet voor iedereen. Men kiest een specifieke doelgroep. Het moeten maatschappelijk kwetsbare ouders zijn, toekomstige ouders, zwangere ouders, tienermoeders met kinderen in de leeftijd van nul tot drie jaar, of met kinderen die nog niet naar school gaan of ingeschreven zijn tot zes jaar.

In ons arsenaal hebben wij ook nog 'Opzet'. Daarvoor is er een heel nauwe samenwerking met het plaatselijke OCMW en allerlei welzijnsdiensten, bijvoorbeeld het CAW. Daar bieden wij opvoedingsondersteuning aan. Dat gaat tot het continuüm van opvoedhulp of hulpverlening. De gezinnen ervaren het als een vorm van hulp. Specifiek in die gezinnen is de complexiteit en de optelsom van risicofactoren die allemaal in één gezin zijn verenigd. Men noemt dat de 'multiproblem'-gezinnen. Wij bieden dat aan, omdat dat praktisch en het meest functioneel en efficiënt is, in de vorm van intensieve thuisbegeleiding op maat.

Uit het jaarrapport van 2010 blijkt dat wij, over dat ruime aanbod heen, ongeveer 4000 deelnemerscontacten hebben met opvoedingsverantwoordelijken, vooral ouders maar ook onthaal-, groot-, pleeg- en adoptieouders, en met hun kinderen. Wij hebben toch nog altijd een meerderheid van tweeoudergezinnen: tussen de 60 en 65 percent. Daarna volgen veel eenoudergezinnen. Wij merken dat er veel ouders in echtscheidingssituaties zijn, veel nieuw samengestelde gezinnen en in Genk ook een betekenisvol aantal meergeneratiegezinnen.

Bij de grootste groep mensen die wij dagelijks of wekelijks zien, gaat het nog altijd over gewone en alledaagse opvoedingsvragen. Maar aangezien wij ook een aanbod hebben voor specifieke doelgroepen komen wij veel gezinnen tegen met persoons- en omgevingsfactoren die toch wel risicovol zijn voor opvoeding en ontwikkeling, of waarvan we weten dat ze, als ze in een optelsom aanwezig zijn, de kans op opvoedingsproblemen soms met tien vermenigvuldigen.

2. De opvoedingsondersteuning door de opvoedingswinkel

Welke individuele vragen komen nu binnen? De grootste cluster betreft nog altijd de gewone, dagdagelijkse aanpak van de opvoeding. Het gaat dan om de vraag naar tips, feedback, begeleiding. Nieuw en opmerkelijk dit jaar waren de talrijke puberteitsconflic-

ten. In dat continuüm kunnen we zeggen dat we ouders ontmoeten die zich vragen stellen over het ouderschap in het algemeen. Zij vragen of zij een goede ouder zijn, of zij het goed doen. Anderen voelen zich schuldig of vinden dat zij te veel werken. Zij vragen zich af of zij hun kinderen niet te veel uitbesteden. In het continuüm van opvoedingsvragen evolueren de vragen van dwars gedrag tot gedragsproblemen, van grensoverschrijdend gedrag tot lichte vormen van delinquentie, van gewoon drukke en temperamentvolle kinderen tot ADHD-kinderen, van angsten tot fobieën, van experimenteren tot middelengebruik, van een gezonde seksuele interesse tot seksuele grenzeloosheid, van een nonchalante ongezonde levensstijl tot overgewicht of eetstoornissen.

Hoe kijken wij aan tegen opvoeden en opvoedingsondersteuning? Wij zijn ervan overtuigd dat opvoeden een essentieel onderdeel is van onze samenleving. We hebben er te lang te weinig belang aan gehecht. We hebben te lang gedacht dat het allemaal vanzelf ging. Je werd pas een ouder als je zwanger was. Het is vandaag complexer dan dat. Maar vroeger ook: elke generatie heeft haar eigen opvoedingscomplexiteit. Iedereen heeft zijn uitdagingen. Wij geloven vooral in positief ouderschap. Daarin steken wij veel tijd en energie. Spreken met ouders levert meer op. Door aandacht te schenken aan wat kinderen en ouders goed doen, wek je zelfvertrouwen en competentie op. Dat bevordert de sfeer en maakt de samenleving beter. Er is minder depressiviteit en er zijn minder gezondheidsproblemen.

Wij gaan uit van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, artikel 18: “Elk kind heeft recht op een goede opvoeding.”. Daaruit leiden wij af dat elke ouder die dat kind moet grootbrengen, recht heeft op een opvoedingsondersteuning die beschikbaar is, liefst in de onmiddellijke leefomgeving.

Er zijn al heel wat onderzoeken verricht. Onlangs heeft de heer Prinsen in Nederland aangetoond dat een beschikbaar en dekkend aanbod aan opvoedingsondersteuning in een samenleving binnen een periode van tien jaar een zichtbaar verschil oplevert. Hierdoor gedijen kinderen beter. Ouders voelen zich beter in hun vel en presteren beter op de werkvloer. Dit is goed voor heel de samenleving.

We houden ons vooral bezig met het versterken van wat mensen doen, met het bijbrengen van competenties, het benoemen van dingen, het toevoegen van of focussen op vaardigheden, het vergroten van de eigen krachten en het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen en ouders. Ouders groeien voortdurend en leren permanent bij.

Uiteraard trachten we ook problemen te voorkomen. Door een groot aanbod te organiseren, zijn we er ons ten volle van bewust geworden dat we heel wat problemen voorkomen. We kunnen er snel bij zijn en erger voorkomen. Het kost minder tijd. Het is minder intensief en ingrijpend. We kunnen heel wat overlastproblemen en risico's uit de wereld helpen.

Natuurlijk moeten voor een bepaalde groep bepaalde zaken worden aangepakt. Geen enkele generatie jongeren of gezinnen heeft nooit eens tijdelijke of permanente zorg nodig. We moeten problemen en situaties met een risico op onveiligheid blijven aanpakken.

Ik wil even terugblikken op het startmoment, nu tien jaar geleden. We waren toen heel fris, energiek, daadkrachtig en enthousiast over het nieuwe concept. De gewone, dagelijkse opvoeding kreeg aandacht. Er werd professionaliteit aan de dag gelegd. Er werden mogelijkheden gecreëerd. Toen wij begonnen, was er enkel aandacht voor opvoedingsondersteuning indien de zaken helemaal fout liepen.

We waren ervan overtuigd dat dit in Vlaanderen nog vrije nieuwe thema de wereld kon redden. We waren er ook van overtuigd dat kinderen en ouders heel kneedbaar en maakbaar waren. We streefden altijd naar een ouderschap dat goed genoeg was. We stelden

realistische verwachtingen ten aanzien van kinderen en van de ouders die hen moesten opvoeden. We streefden niet naar perfectie.

We waren eveneens overtuigd van het belang van de beschermende buffer van de sociale netwerken en de hulpbronnen. Aangezien die te zeer waren verdwenen of in de vergeethoek waren geraakt, wilden we die opnieuw installeren. Op die manier wilden we veel problemen voorkomen of reduceren.

We wilden de samenleving opnieuw pedagogiseren en opvoedingsspanningen normaliseren. We wilden de problemen uit de taboesfeer halen. Als over kinderen werd gepraat, moest niet enkel worden gepocht over wat goed ging. We wilden wat niet zo goed ging ook weer naar de schoolpoort of naar de tafel brengen. We wilden niet van alles of iedereen meteen een probleemgeval maken. We wilden aangeven dat er in de loop van het opvoedingstraject van 0 jaar tot 21 jaar wel eens iets moeilijk kan verlopen.

Tien jaar later zijn we niet minder enthousiast. Een aantal ambitieuze doelstellingen hebben we helaas moeten terugschroeven. De realiteit is immers dat, ondanks de uitbreiding van het aanbod, nog nooit zo veel kinderen op de wachtlijsten van de jeugdhulpverlening hebben gestaan. Ik wil dit niet enkel negatief interpreteren. Er is een tendens naar meer kennis, meer wetenschap, meer specialisatie en meer meetinstrumenten. Die kennis genereert op zich een groter aanbod.

Het toenemend gebruik van specialismen heeft een positieve weerklank. Er zijn meer specialisten beschikbaar. Dit is ook laagdrempeliger geworden. Vroeger moest iemand bijna gek zijn verklaard voor hij naar een kinderpsychiater werd gestuurd. Nu is het evident snel voor een diagnose langs te gaan. Ik wil dit dan ook niet allemaal in een negatieve sfeer plaatsen. Dit maakt deel uit van de tijdsgeest en van onze mogelijkheden om ergere zaken, zoals ellende, stress, frustraties en depressies, te voorkomen.

Ondanks de breedte van de zorgverstrekking zijn nog nooit zo veel kinderen depressief of schoolmoe geweest. In Genk is de ongekwalificeerde uitstroom groter dan ooit voordien. Er zijn nog nooit zo veel kinderen naar het buitengewoon onderwijs doorverwezen. Er zijn nog nooit zo veel ouders op zoek naar bijlessen, diagnoses door psychologen of hulp van specialisten geweest. Nog nooit hebben zo veel diensten bij de CLB's of bij psychologen toegangstickets gezocht om moeilijke jongeren naar de gespecialiseerde zorg door te schuiven.

Ondanks de opwarming van de aarde is de samenleving nog nooit zo kil geweest. Er is nog nooit zo veel doorgeschoven en gesegregeerd in plaats van geïntegreerd. Er is nooit zo veel uitbesteed en zo weinig sociale cohesie geweest. Onze vraag is of we misschien aan een nieuwe opvoedingsbeweging of aan een nieuw jeugdbeleid toe zijn.

Er wordt vaak over een sterk pedagogische civil society gesproken. We hebben het trouwens ook vaak over onze ecologische voetafdruk. We hebben de aarde overvraagd en nu eist dit een tol. We worden ons hiervan bewust en we schamen ons voor de manier waarop we met de aarde zijn omgegaan. Misschien moeten we het ook over een pedagogische voetafdruk hebben. We hebben de kinderen veel gevraagd en de ouders misschien overvraagd. Nu eist dit misschien ook een tol. Dit noopt ons tot een bezinningsperiode.

Misschien moeten we terug naar de warmte, de structuur, de cohesie en de solidariteit van vroeger. Mijn moeder heeft in een internaat gezeten. Er was daar zeker structuur, maar absoluut geen warmte. Een hele generatie heeft besloten de eigen kinderen nooit op internaat te zullen sturen. Nu is er een andere beweging aan de gang. Er komt weer warmte bij. Gezien de kwalitatieve elementen kent die formule nu weer succes.

Internaten vormen, naast de voorschoolse opvang, de buitenschoolse opvang en de kinderopvang, een waardevolle aanvulling in de opvoeding. De internaten en de gezinnen kunnen complementair naast elkaar leven en elk een onderdeel van die pedagogische civil society vormen.

We zijn het er allemaal over eens dat de opvoeding zo veel mogelijk door niet-specialisten moet worden verzorgd. Om die reden moeten we allicht terug naar een versterking van de pedagogische leefomgeving.

Er is al aandacht aan de opvoedingsondersteuning besteed. In 2007 is een decreet tot stand gekomen. We mogen echter niet naïef zijn. De dertien opvoedingswinkels hebben voldoende middelen om welgeteld acht voltijdse coördinatoren voor heel Vlaanderen in dienst te houden. Concreet gaat het om drie voltijdse coördinatoren in de grote centrumsteden en om vijf halftijdse coördinatoren die voor de tien andere centrumsteden moeten zorgen. Dat is de ondersteuning die de Vlaamse overheid biedt.

Enerzijds wil ik de Vlaamse overheid hiervoor bedanken. Dankzij het decreet is er belangstelling en krijgt het onderwerp een plaats op de kaart. Anderzijds stellen de beschikbare middelen ons niet in staat het hele palet aan opvoedingsondersteuning uit te bouwen. We hebben veel creatief ondernemerschap nodig gehad om te komen tot waar we nu staan.

3. Aanbevelingen

Er is veel kennis en expertise. De zorg moet op een gebruiksvriendelijke manier worden georganiseerd. Om een positieve opvoeding in heel de samenleving mogelijk te maken, moeten we die zorg aanbieden. De primaire opvoeder blijft het gezin. Daarnaast komen er voor alle leeftijdscategorieën altijd partners bij. Die partners dragen mee zorg voor de opvoeding.

Vanaf drie jaar komt de kleuterschool er bij. De school, de vrienden, de verenigingen, de media, internet komen er bij in de lagerschoolleeftijd. Als men ouder is, neemt men ook meer deel aan het verenigingsleven. Men neemt engagementen op. Men heeft een studentenjob. Men zit in diverse gemeenschappen die een deel van de gewone opvoeding voor hun rekening nemen.

Wij hebben nu wel een heel ruim, een heel dekkend en sluitend aanbod uitgebouwd, maar ik durf te stellen dat het niet voor alle ouders in Vlaanderen een evidentie is. We willen de focus leggen op het basispakket opvoedingssteun en opvoedingshulp en vragen om dat veel meer te realiseren en te organiseren. Misschien moeten er vanuit de specialistische zorg middelen overgeheveld worden naar de preventieve zorg en de 'public health'-benadering.

We hebben een gelukkige jeugd, die niettemin zorgen baart. Er zijn veel ouders die tevreden zijn met de manier waarop ze hun kinderen opvoeden. We hebben bijna de beste studenten ter wereld. Maar toch zien we dat er een groei is van specialistische hulp. We kunnen deze trend indammen door in te zetten op twee pijlers.

De eerste pijler is de verbetering en de versterking van de pedagogische kwaliteit van de leefomgeving van kinderen en jongeren door veel meer aandacht te schenken aan de gewone, positieve opvoeding en ontwikkeling van kinderen dan alleen maar vooral aandacht te schenken aan wat niet goed gaat, wat ze niet kunnen, waar ze in achter blijven, waar ze problemen mee hebben. Die aandacht moet ook zichtbaar zijn en concreet worden vertaald in de uitbouw van een heel uitgerust basisaanbod opvoedingsondersteuning. Als we alle diensten in Vlaanderen bekijken, lijkt het wel alsof dat zo is. Als we het op cliëntniveau en vooral op ouderniveau bekijken, dan merken we dat het aanbod toch nog vrij beperkt is. Er zijn nog heel veel leemtes.

Er is een uitgerust basisaanbod nodig dat dekkend, sluitend, gedoseerd, getimed en vooral beschikbaar is, met verschillende invalshoeken van opvoeding. Ik denk aan een combinatie van consultatiebureaus, inloopteams, opvoedingswinkels, opvanginitiatieven waar de invalshoeken gezondheid, ontwikkeling, opvoeding, talentontwikkeling, samenleven, opgroeien, onderwijs geclusterd zijn. De functies informeren, sensibiliseren, begeleiden, opvangen, steun, cursussen, trainingen, maar ook een beroep kunnen doen op langere opvangmogelijkheden, moeten ook beschikbaar zijn.

Moeten het allemaal professionals zijn? Ik denk het niet. Moeten ze competent en kwaliteitsvol zijn? Ik denk het wel. We moeten in dat opzicht veel meer durven te ondernemen en durven te herorganiseren en te heroriënteren. Ik denk aan netwerkontwikkeling. We kunnen programma's installeren in buurten waarvoor we mankracht vragen aan verschillende organisaties: de kinderpsycholoog van het cgg, de verpleegkundige van Kind en Gezin, de leerkracht van de kleuterschool die een dagdeel wordt ingezet, een opvoedingsconsulent, een gastouder die als vrijwilliger optreedt. We moeten veel meer tot unieke en creatieve coproducties komen. Noem het ondernemerschap, over de sectoren heen en dus niet alleen met de welzijns- en de hulpverleningsdiensten. Ik denk dat we heel wat te leren hebben van het bedrijfsleven en zij van ons. Zij zijn goed in beleidsvoerend management, in organiseren, in fondsenwerving, in sponsoring, maar ook in het bieden van een commercieel aanbod. Ik denk dat het goed is dat dat bestaat omdat het reguliere aanbod daardoor alerter blijft om goede kwaliteit te leveren. Men moet naast elkaar werken, maar ook samenwerken zodat men een aanbod heeft voor ouders die de mogelijkheden hebben. Waar de prijskaartjes te hoog zijn, moeten we die door andere initiatieven voor ouders omlaag halen. Er zitten veel mogelijkheden in een gesubsidieerd aanbod naast private initiatieven.

Het moet vrijwillig, laagdrempelig, bekend, in de buurt, beschikbaar, snel toegankelijk maar ook cultuursensitief zijn. Het moet zo vroeg mogelijk ingeschakeld worden voor alle ouders, alle leeftijden zijn welkom en alle ontwikkelingsfases moeten aan bod kunnen komen. Het moet voor elke problematiek zo licht als mogelijk en zo intensief als nodig zijn.

Deze hulp, de lichte hulp om de hoek, is er nog steeds te weinig. Op dat moment zijn het gemiste kansen voor ouders om het beste uit zichzelf naar boven te halen, want ze kunnen terug op de sporen staan met soms maar één reflectiegesprek. Het hoeft allemaal niet zo duur en ingewikkeld en lang te zijn. Ik durf te zeggen dat het toch wel een misvatting is dat intensieve, langdurige hulp altijd beter scoort en efficiënter is dan een kort, verfrissend en verhelderend gesprek met ouders. Wat zijn de noden? Wat is er beschikbaar? En hoe kunnen we dat organiseren? De omslag in aandacht moet er zeker zijn. Dat komt het welbevinden van de gezinnen ten goede.

Opvoeden doe je niet alleen. Er zijn heel veel voorzieningen waarin wordt opgevoed. Die milieus zijn heel erg belangrijk. Ze moeten elkaar niet beconcurreren. Ze zijn nodig en moeten samenwerken en complementair zijn.

Aanvulling, verrijking, taakverdeling en hulpbron van de gezinsopvoeding zijn de meest cruciale werkzame bestanddelen als men tot zo weinig mogelijk opvoedingsproblemen wil komen. Het is cruciaal dat een ouder een solidaire samenleving ervaart. Het is cruciaal dat men tot een goede taakverdeling komt. Het is cruciaal dat men af en toe tot reflectie komt over de eigen opvoeding en dat men eens praat met andere ouders of een professional of een vrijwilliger.

Opvoedingssteun is ook het bevorderen van de gehele kwaliteit van de opvoeding, de 'public health'-benadering. Laten we ophouden om alles te segregeren en in decreten te schrijven. Decreten zijn goed omdat het nu de weg is waarop iets aandacht en soms ook

middelen krijgt. Maar opvoeden is niet op te delen, het gaat om het hele pakket. De ene dag springt de dreigende eetstoornis in het oog, de andere dag is het de verminderde motivatie op school, dan weer de relatie met de partner. Die verwevenheid komt in de microsamenleving van een gezin aan bod.

Als het basisaanbod heel ruim en heel beschikbaar is, met heel veel creativiteit en ondernemerschap, dan kom ik tot de uitbouw van de samenhangende zorgstructuur die erop gericht is om opvoeding en opvoedingsondersteuning niet over te nemen van ouders, maar wel op de versterking van de ouders. Dezelfde principes gelden ook als er meer gespecialiseerde hulp en zorg nodig is. Als de overname van opvoeding toch nodig blijkt, dan moet er veel aandacht worden besteed aan hoe dat gebeurt.

We mogen niet te snel zijn met diagnoses of etiketten. Speciale kinderen moeten niet noodzakelijk naar specialisten. Speciale kinderen vragen speciale aandacht en competenties van alle opvoeders, zowel van de ouder als van de leerkracht, van de jeugdhulpverlener en de jeugdwerker. In dat opzicht moeten we het zelfoplossend vermogen van al die opvoeders versterken. We moeten de specialistische kennis inzetten in de laagdrempelige nulde- of eerstelijnsinitiatieven.

We moeten professionals vaardigheden aanleren om met ‘opvallend’ of moeilijker gedrag om te gaan, het te leren hanteren, zonder dat dat allemaal orthopedagogen of kinderpsychiaters moeten zijn. Daarvoor is er heel veel ervaringsuitwisseling, kennisdeling, intervisie en ondersteuning nodig. De leerkrachten krijgen inderdaad heel veel op hun bord. Er is zoveel kennis voorhanden, laten we die delen. We moeten niet telkens opnieuw hetzelfde uitvinden, we steken daar veel te veel tijd, geld, vorming, deskundigheidsbevordering en energie in. We moeten de expertise gewoon samenbrengen.

Ik weet dat de leertijd beperkt is. Sommige kinderen komen daarmee toe, andere niet. Mijn kind had meer tijd nodig voor wiskunde dan binnen de klas mogelijk was. Zelf kon ik vroeger terecht bij de leerkracht thuis om bij te werken. Nu gaan en komen de leerkrachten tegelijk met de leerlingen naar en van de school. Ik durf pleiten voor meer uren aanwezigheid op school. Dat zou zoveel meer mogelijk maken: overleg, kennisdeling en informatie-uitwisseling. Ik denk aan een 38 urenweek voor leerkrachten: x uren bijkomende verplichte aanwezigheid. Dat is in het voordeel van de leerkrachten die nu thuis nog veel werken voor school. Voor anderen is het een nadeel: voor degenen die thuis bijles geven aan 40 euro per uur. Dat zal dan niet langer nodig zijn.

We moeten de ondersteuning versterken waar nodig. Dat specifieke aanbod is en blijft nodig. Soms is er intensievere of ambulante hulp nodig, soms zelfs residentiële hulp. In dat opzicht zijn internaten een prima uitkomst. Dat is een normale opvoedingssituatie. Dat is anders dan een ckg of bijzondere jeugdzorg waar de jongere een echelonnering en etiket krijgt voor de rest van zijn leven. De eigen mogelijkheden en krachten moeten centraal staan. We moeten het kind versterken in zijn sociale context. De oorspronkelijke opvoedingscontext moet zoveel mogelijk intact en normaal blijven. De hulp mag niet gericht zijn op het overnemen van de opvoeding, maar moet altijd gericht zijn op ‘herstel van het gewone leven’. We moeten realistisch blijven: niet elke ouder is perfect.

De hulp moet zoveel mogelijk naar de jongere en zijn opvoeder toe komen, in plaats van te segregeren en de kinderen en ouders met problemen te bestempelen of te etiketteren en ergens te plaatsen. Ik beweer niet dat dat altijd slecht gebeurt, ik weet dat er heel veel aan de kwaliteit wordt gewerkt, maar we moeten streven naar het ‘stepped care’-model: zo licht als mogelijk, zo zwaar als noodzakelijk. We moeten de specialistische zorg, deskundigen en expertise inschuiven in de gewone opvoedingssituatie. Stepped care betekent verder nog de versterking van de opvoeders en het behoud van de opvoedingscontext. Een voorwaarde is natuurlijk dat het basisaanbod goed wordt uitgebouwd met aanwezigheid van een dekkend aanbod ondersteunings- en hulpvormen op alle niveaus.

Bij complexere problematieken past een ‘wrap around’. Dat betekent de samenstelling van een team van professionals en vrijwilligers rond jongeren. Er zijn genoeg werklozen met heel veel potentieel. Wij hebben een programma met laaggeschoolde langdurig werkzoekende ouders. Een professional coacht tien van die vrijwilligers en geeft training inzake normale opvoeding. Op hun beurt kunnen zij weer honderd gezinnen steunen. We kunnen zo profiteren van het multiplicatoreffect. Als we vrijwilligers, professionals en paraprofessionals samenbrengen, wordt de draagkracht veel groter. Dat kan de overbevraging van internaatsopvoeders en leerkrachten verlichten. Als wij een vacature hebben voor laaggeschoolde jonge werkzoekende allochtone moeders, krijgen we honderden kandidaten. Ze beschikken over een onzichtbaar potentieel. Ze willen allemaal meedoen, mits een kleine vergoeding. In ruil krijgen ze natuurlijk veel terug: deskundigheidsbevordering, een sociaal netwerk en een gevoel van eigenwaarde. Het is een win-win-winsituatie. Het is goed voor de economie; de vrijwilligers worden er beter van als persoon en als moeder en de ouders waar ze op huisbezoek gaan, worden er beter van.

Kan opvoedingsondersteuning de wereld redden? Empowerment staat hierin centraal. We kunnen veel bereiken maar niet alles, we moeten bescheiden blijven. Uit onderzoek hebben we een en ander geleerd. Wat ouders en kinderen zelf doen, doen ze beter! Alles wat lokaal gebeurt, dichtbij, tussen de mensen en in de solidaire samenleving beklijft beter. Ondersteuning kan faciliteren, de bestaande krachten versterken en de weefsels bundelen. De opvoedingsondersteuning is niet ‘geprotocolleerd’ of gestandaardiseerd. Ze is speels, creatief, vernieuwend, informeel en formeel. Ze kan breed, ‘veellagig’ en multifactorieel werken. Er komen telkens nieuwe dynamieken die nieuwe producten creëren en zichzelf blijven heruitvinden.

De samenleving moet investeren in het basisaanbod, met al het potentieel dat aanwezig is. De samenleving moet blijven werken aan de opheffing van kansarmoede. Wat we ook onderzoeken, van obesitas, over ADHD, tot uitval uit onderwijs, uitval op de arbeidsmarkt, depressie en welbevinden, altijd komen we terug bij diezelfde kenmerken. De sociaal-economische factoren zijn de voorspeller van heel wat ellende en weinig welbevinden.

Tot slot geef ik u graag een citaat van Edward Zigler: “The problems of many families will only be solved by changes in the basic features of the infrastructure of society. No amount of counselling, early childhood curricula, or home visits will take the place of jobs that provide decent incomes, affordable housing, appropriate health care, optimal family configurations of integrated neighbourhoods where children encounter positive role models.”.

De kritiek werd al gegeven dat er in Vlaanderen wel voldoende middelen worden ingezet voor de opvoedingsondersteuning, maar dat ze op een verkeerde manier worden ingezet. We hebben hier al verschillende keren horen pleiten voor het beter inzetten ervan. De evaluatie van het decreet is zo goed als rond. Een van de pijnpunten is dat wie zich bezighoudt met de opvoedingsondersteuning en de opvoedingswinkels, te veel tijd moet spenderen aan vergaderen en overleg, en te weinig met de cliënten bezig kan zijn. Vandaar dat er hier werd opgeroepen voor een grotere bereikbaarheid en voor het afbouwen van overleg- en vergaderstructuren. Wat is uw standpunt ter zake?

VI. VRAGEN VAN DE LEDEN

De heer Tom Dehaene: U wijst terecht op de nood aan opvoedingsondersteuning. Bij het schrijven van het decreet Opvoedingsondersteuning hebben we de Opvoedingswinkel van Genk als voorbeeld genomen omdat duidelijk van onderuit iets werd opgebouwd en dat was voor ons de juiste manier van werken. Ik vind uw manier van werken nog steeds voorbeeldig en ik hoop dat andere opvoedingswinkels zich eraan spiegelen.

Meerdere sprekers hebben hier al kritiek geuit op het decreet. De grootste verdienste ervan is dat we lokale, provinciale en stedelijke besturen in beweging hebben gezet en dat er meer mensen en niveaus zijn die werken aan opvoedingsondersteuning.

Hebt u gemerkt dat u sinds het decreet Opvoedingsondersteuning meer vragen krijgt van ouders omdat er publiek meer aandacht aan wordt besteed? Krijgt u meer vragen uit het werkveld, van lokale besturen die willen werken aan opvoedingsondersteuning? Vervult u de rol die we toekennen aan de opvoedingswinkels om mee te trekken aan de opstart van een lokaal overleg of initiatief?

Er is vooral een verschuiving geweest van personeel. Ik vind dit een goede zaak, want dat was in de opstartfase zeker nodig. Vandaag mis ik de invulling van het expertisecentrum op Vlaams niveau, want daar moet de informatie en de kennis worden verzameld. Ik betreur het een beetje, ook al is de minister van mijn partij, dat we daar te weinig middelen in steken om een equipe te creëren die echt thema's kan uitwerken en informatie ter beschikking kan stellen van lokale en provinciale besturen of van opvoedingswinkels.

De heer Peter Gysbrechts: De rode draad in het betoog is de normale opvoedingssituatie. Ik ben het met u eens dat het beter is om niet al te snel diagnoses te stellen. De normale opvoedingsituatie bekijkt u aan de hand van de leeftijd, het gezin, de buurt, de opvang en zo meer. De hele samenleving moet eigenlijk de opvoeding verzorgen. Natuurlijk is er daarbij een probleem, want dat is de ideale situatie, we kunnen er vandaag niet van uitgaan, want anders hadden we natuurlijk de grote instroom niet.

U zei dat de decreten en de cgg's niet nodig zijn als we alles doen aan de normale opvoedingssituatie. Zo gemakkelijk is het niet. Volgens mij hebben we ze wel nodig. U verwijst immers naar een tweede pijler, de uitbouw van een samenhangende zorgstructuur die erop gericht is om een aantal dingen te doen, en daarvoor hebben we al die decreten opnieuw nodig. Hoe ziet u die normale opvoedingssituatie gestimuleerd worden? Hoe denkt u dat in orde te krijgen?

Dan is er de opmerking over de leerkrachten en meer uren op school. Dat kan zeker nuttig zijn, maar ik wens iedereen er veel succes mee om ze 38 uur binnen te houden.

Ik heb ook een vraagje bij de slide over 'stepped care'. U zei dat doorschuiven naar steeds meer gespecialiseerde zorg niet de bedoeling is. Hoe bedoelt u dat juist?

Ik veronderstel dat de 'wraparound' bij complexere problematieken over de netwerktafels gaat. Daar kunnen toch specialisten bij komen? Hoe ziet u dat? Iedere belanghebbende kan aan de tafel gaan zitten. In uw voorbeeld somde u vooral praktische zaken op. Ziet u dat ruimer? Zijn het toevallige voorbeelden?

In het verleden werd al eens gezegd dat de opvoedingswinkels hun doelgroepen niet echt bereiken. In hoeverre is dat zo? Hoe staat u daar tegenover? Komen de mensen die er behoefte aan hebben, terecht in de opvoedingswinkels?

Mevrouw Vera Celis: Na deze bijzonder interessante uiteenzetting heb ik er een idee van hoe zo'n opvoedingswinkel in elkaar steekt en werkt. U vertelde dat u jongeren en ouders ontvangt die u na één of twee sessies waarschijnlijk niet terugziet omdat het om redelijk banale problemen van voorbijgaande aard gaat. Is er in de lokale vestiging in Genk sprake van samenwerking met de buurtscholen en met kinderopvang? Worden bepaalde problemen vanuit die hoek bij u gemeld of moet men zich bij u melden? Zijn er mogelijkheden tot doorverwijzing?

Als er mensen met zwaardere problemen bij u komen – want bijzondere jeugdzorg gaat veel verder dan het geven van opvoedingsadvies – wanneer en hoe schat u dan in dat het geen werk voor u is, dat er zodanig veel dieptewerking en langdurige werking nodig is, dat u het werk moet doorgeven? Is dat een optie in uw opvoedingswinkel?

Mevrouw Else De Wachter: Kunt u al dan niet bevestigen of ik uit uw verhaal kan afleiden dat het voor u heel belangrijk is dat er met de jongeren sowieso contextgebonden wordt gewerkt in plaats van gewoon door te verwijzen of er totaal geen aandacht aan te besteden?

U pleit ook voor minder snelle diagnosticering, labeling en ticketing. We stellen vast dat er een wanverhouding is tussen de omkadering van de opvoedingsondersteuning en wat er op de werkvloer aan opvoedingsondersteuning gebeurt. Klopt dat?

Mevrouw Hilde Haerden: Ik ben geen beleidswerker, ik ben vooral een doener, maar ik probeer alle vragen te beantwoorden. Er was kritiek op hoe de opvoedingsondersteuning wordt georganiseerd op dit moment. Er zijn wel middelen, maar die worden op de verkeerde manier ingezet. En hoe zit het met de efficiëntie?

Die kritiek is deels terecht. Het decreet is positief. Het is gemakkelijk om alles neer te halen, maar er was veel politieke moed nodig om opvoeding een plaats te geven in de politieke samenleving, toch in Vlaanderen. Nederland heeft daar al een heel lange traditie in, en de Scandinavische landen nog veel meer. Wat de 'family centres' daar allemaal aanbieden aan basisaanbod, dat is mijn voorbeeld van de combinatie van al die functies en mogelijkheden dicht bij ons. Elk kind krijgt daar de nodige voorschoolse kinderopvang. Het is maar wat een samenleving bereid is te investeren in kinderen en gezinnen, daar gaat het over.

Als ik Genk als centrumstad – Genk is pas stad geworden in 2000 – vergelijk met andere centrumsteden, prijs ik me gelukkig omdat er een groot aanbod is, ondanks het feit dat er veel armoede en kansarmoede is. Er wordt veel aandacht geschonken aan jeugd en gezin. De middelen van de Vlaamse overheid waren leuk en aanvullend, maar ze zijn peanuts in vergelijking met de middelen die we zoeken en niet vanzelf krijgen, in het Stedenfonds, het OCMW, veiligheidscontracten, Kind en Gezin, serviceclubs en giften. Ik ben een specialist geworden in fondsenwerving.

Naast wat de samenleving wil investeren, is er ook nog de vraag wat een stad wil investeren. Brugge en andere steden in Vlaanderen investeren veel meer in toerisme en senioren, en helemaal niets in kinderen en jeugd. Twee jaar geleden was dat toch zo. De steden weigerden te investeren in opvoeding.

Ik heb ook bedenkingen over hoe opvoedingsondersteuning wordt georganiseerd. Er is altijd werkvolk en voetvolk, mensen die aansturen en coördineren. Die piramide is verkeerd. De acht coördinatoren die de winkels moeten openhouden, contact met de cliënten moeten hebben, de programma's moeten uitschrijven, netwerkontwikkeling moeten doen, ouders moeten informeren en sensibiliseren, cursussen en themabijeenkomsten opzetten, zijn heel karig bedeed. Dan zijn er mensen die aansturen: de twintig Vlaamse coördinatoren Opvoedingsondersteuning. Ik heb nooit geweten wie hen aanstuurt, wie hun prioriteiten bepaalt en wat ze moeten doen. Ik zeg: herorganiseer dat en geef die mensen cliëntcontacten en permanenties en basisaanbod.

Twintig jaar geleden heb ik mee het allereerste steunpunt opvoedingsondersteuning in Limburg opgericht. Met heel weinig mankracht hebben we toch een elan uitgewerkt om de kennis en wetenschap die er elders was, toegankelijk te maken, materiaal te ontwikkelen om met ouders te werken, mensen die met ouders werken over normale opvoedingsituaties in het samenwerkingsmodel en vraaggericht werken, te trainen en te vormen, en brochures, infopakketten en vormingspakketten te ontwikkelen.

Er waren veel mensen die uitvoerden, die de ouders zagen. Daarboven was een kleine piramide van mensen die aan vorming en deskundigheidsbevordering doen, en groeibrochures maken. Dat is een voordeel dat we met de provinciale steunpunten hebben verkregen.

De Vlaamse coördinatoren zou ik zeker herorganiseren. In de grote vakantie zijn we twee maanden open, en dan komen er heel veel vragen van ouders omdat ze in het basisaanbod niet terecht kunnen. Dan komen die gezinnen samen, en loopt het uit de hand. Ik vraag dat die mensen in plaats van brochures te schrijven, te verdelen en te evalueren, mee de permanentie doen.

Voor de invulling van het Vlaamse Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning (EXPOO), gaat het slechts om een bezetting van twee mensen, die heel hard werken. In het begin hinkten ze natuurlijk achterop wat betreft de vragen en de zorgen waarmee de verschillende opvoedingswinkels op dat moment zaten. Onze winkel werd in het begin dan ook veel meer geconsulteerd door al de nieuwe opstartende initiatieven dan EXPOO zelf. In plaats van dat we werden ontlast, werden we net belast. Na twee jaar gaan ze, met de mogelijkheden en middelen die ze hebben, in op de vragen die we signaleren. Modellen die elders goed werken, wetenschappelijk onderzoek dat minder toegankelijk is, maak dat eens toegankelijk voor ons. Laat ons 'good practices' uitwisselen.

Er is inderdaad te veel overleg. We moeten onze winkel openhouden en we moeten altijd allemaal naar Brussel. We moeten roeien met de riemen die we hebben. Ik voel dat er heel veel mogelijk is. Als ik mensen aanwerf, kan ik met een gerust hart zeggen dat ze bij het EXPOO een training kunnen volgen. Dan moeten we die mensen niet zelf inwerken. Of het steunpunt heeft daar goede folders over. Alle beetjes helpen, maar dat is onvoldoende.

Met 15 educatieve medewerkers en 25 netwerkpartners die in alle programma's zitten, zijn we met alle diensten verweven, met het veiligheidshuis dat ons helpt met vragen over hoe we schoolverzuim en jeugddelinquentie kunnen voorkomen, waar we in de normale opvoeding aandacht aan moeten besteden. We werken heel veel met onderwijs samen, en we hebben ook veel programma's samen met onderwijs. Dat is vanzelfsprekend.

Er zijn vier tot vijf percent kinderen met ADHD. Er zijn huisartsen die het vaststellen en apothekers die veel pillen verkopen, maar er zijn ook grote leemtes. Ouders komen bij ons en weten niet van welk hout pijlen maken. Hun kind heeft ADHD en doet het niet goed op school, het is lastig en stoort, en thuis gebeurt net hetzelfde. Die kinderen moeten gewoon groot worden binnen een normale opvoedingssituatie, net zoals een diabeticus, met een bepaalde gebruiksaanwijzing, een strikt schema en de nodige psycho-educatie.

Ik geef een concreet voorbeeld. We zijn met alle diensten samengekomen om te kijken wat de leemtes zijn. Er was een tekort aan psycho-educatie. In de richtlijnen voor de behandeling van ADHD staat psycho-educatie, training voor ouders, training voor de kinderen en medicatie. Nu is er alleen maar vooral medicatie. We hebben dan gezegd dat we de andere leemtes moesten invullen. Daar hebben we expertise voor nodig. De artsen worden bijeengeroepen op artsensalons. Er wordt besproken hoe wordt samengewerkt en wat men nodig heeft. Met de scholen wordt in samenwerking met ZitStil een heel traject uitgetekend. Er is een oudertraining uitgetekend waarin de kinderpsychiaters twee dagdelen sessies verzorgen, het CLB een sessie verzorgt en het centrum voor spraak- en taalstoornissen een sessie verzorgt over hoe omgaan met het kind en de leerproblemen. Onze opvoedingswinkel verzorgt een sessie over typische technieken en extra tips om dit soort kinderen op te voeden.

Deze unieke samenwerkingsrealisaties waren voorheen minder mogelijk. Daardoor zien we heel veel interne heroriënteringen en herorganisaties in de werkorganisatie van iedere dienst. Dat werkt synergetisch. We hebben veel meer, een gericht en gepaster aanbod. Er zit een meerkost in van een project dat we hebben aangevraagd bij de provincie. Voor 4000 euro kunnen we geweldig veel potentieel en extra kapitaal voor de ouders en de kinderen aanbieden.

Wij worden inderdaad veel meer gevraagd, er is meer verwevenheid. Wij doen een beroep op al die middens. Waar we het minst aan hebben, hoewel de mensen hun best doen, zijn

de Vlaamse coördinatoren Opvoedingsondersteuning. Ik zou hen liever gewoon in mijn winkel hebben om in te zetten waar de noden het meest prangend zijn.

Ik durf te zeggen dat we alle ouders bereiken. We hebben vanaf dag één digitale registraties. We hebben daarvoor een senior consultant aangeworven, een gepensioneerde. Hij heeft voor ons een softwarepakket gemaakt dat hij elke dag komt aanpassen aan ons dynamisch werk, tegen een wijnbon. We hebben een weerspiegeling van de bevolking. Door aan te haken bij en samen te werken met diensten waar sommige ouders al komen, bereiken we ook de kwetsbare, de multiprobleemgezinnen. In bijna al onze programma's hebben we een weerspiegeling van de allochtone gezinnen.

Dat gaat niet vanzelf. Het loketmodel van de winkel is maar een klein fragment van heel ons basisaanbod opvoedingsondersteuning, namelijk in de wijken aanbod aanbieden, samen met de kinderopvang. De dame van het centrum kinderopvang zit bij ons in de winkel. Ik zit samen met de kinderopvanginitiatieven. Wij organiseren samen oudergroepen. Die verwevenheid is enorm. Dat maakt dat je heel veel kennis en knowhow hebt, veel uren werk moet leveren, flexibel en veerkrachtig moet zijn. Daardoor blijft het leuk. Er zijn altijd nieuwe dynamieken en samenwerkingsmodaliteiten die iets opleveren en waar de ouders iets aan hebben.

We hebben de specialisaties nodig voor bepaalde jongeren en gezinnen. In plaats van die uit te besteden, halen we in een laagdrempelig buurtprogramma expertise van de kinderpsycholoog binnen. We moeten die onmiddellijk inzetten zonder dat de ouder afstand ervaart van de kinderpsycholoog of een culturele kloof of een kloof van professionalisering. Wij halen die expertise in de nuldelijnsprogramma's waar jonge ouders met kinderen komen. We brengen kinderpsychiaters in oudergroepen als het gaat over het omgaan met een kind met een label. We hebben het over de vraag: is mijn kind gek als het naar een kinderpsychiater gaat? We werken samen met huisartsenkringen en groepspraktijken.

Ik heb dat de afgelopen tien jaar zien evolueren. Vroeger dacht ik dat we alles alleen moesten doen. Nu zijn we bijna makelaars en werken we synergetisch. We zien wie welke expertise in huis heeft, en die mensen halen we erbij. Als we voor iets middelen nodig hebben, kijken we naar mensen uit het bedrijfsleven om mee te zoeken naar die middelen.

Is dat een ideale situatie? Soms wilde ik dat het minder moeizaam zou gaan en we niet steeds moeten blijven zoeken, maar duurzaamheid garanderen. We moeten ons altijd projectmatig blijven bewijzen. Aan de andere kant is het zo dat, mochten we alles vanzelf krijgen, we misschien dreigen ons enthousiasme en onze energie te verliezen. De twee moeten aanwezig zijn. Er moeten voldoende basissubsidies zijn. Ik ga niet naar een serviceclub om een loon van een medewerker te laten betalen, maar wel om extra werkingsmiddelen waardoor ik in een ontmoetingscentrum leuker en aantrekkelijker speelmateriaal kan kopen.

Else DE WACHTER,
voorzitter

Marijke DILLEN
Mieke VOGELS
Katrien SCHRYVERS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ADHD	attention deficit hyperactivity disorder
aso	algemeen secundair onderwijs
bso	beroepssecundair onderwijs
CAW	centrum algemeen welzijnswerk
CBJ	omité voor bijzondere jeugdzorg
cgg	centrum voor geestelijke gezondheidszorg
ckg	centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
EXPOO	Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning
ggz	geestelijke gezondheidszorg
GO!	Gemeenschapsonderwijs
GOK	gelijke onderwijskansen
JAC	jongerenadviescentrum
Logo	loco-regionaal gezondheidsoverleg en -organisatie
LOP	lokaal overlegplatform
mpi	medisch-pedagogisch instituut
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OVSG	Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap
POV	Provinciaal Onderwijs Vlaanderen
tso	technisch secundair onderwijs
VAP	verbeterings- en aanpassingspremie
VCLB	Vrije-CLB-Koepel
VSKO	Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs

BIJLAGE 1:
Presentatie van de CLB's

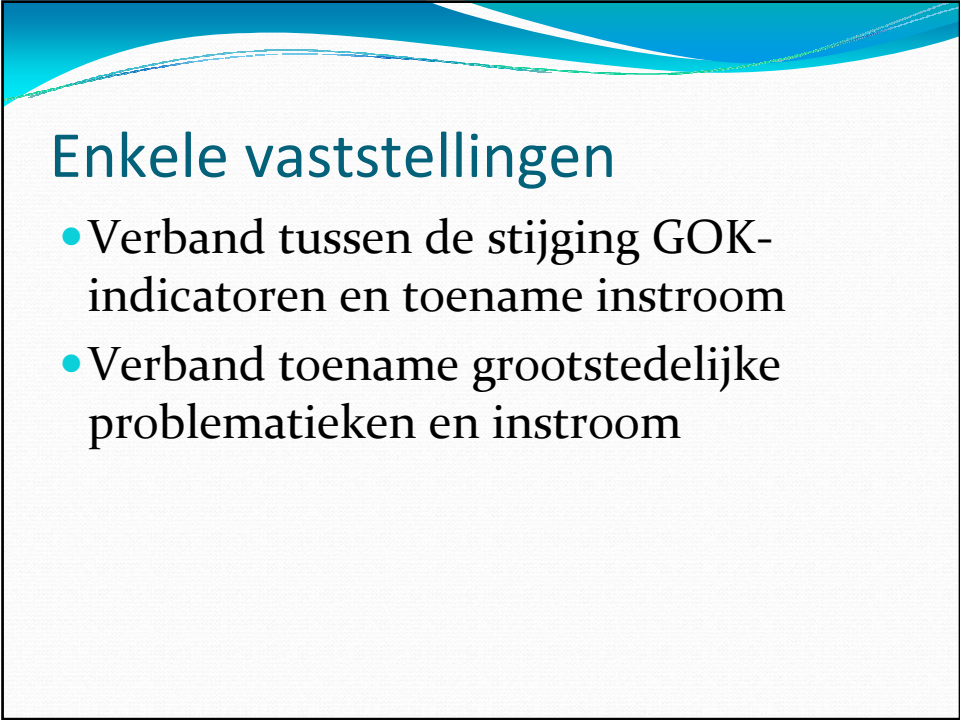

Wie zijn wij

- Yolande Schulpen
 - Pedagogisch adviseur POC OVSG-POV
- Stefan Grielens
 - Algemeen Directeur Vrije-CLB-Koepel vzw (VCLB)
- Dries Vandermeersch
 - Voorzitter Raad directeurs CLB Go!, onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (Radi)

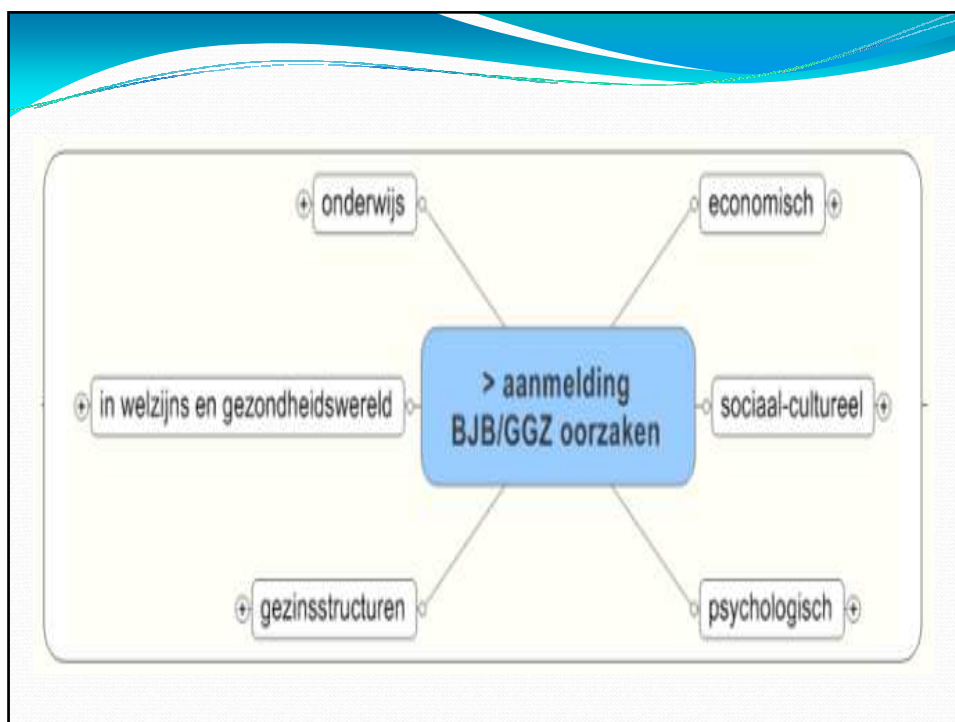

Visie op instroom CBJZ-GGZ Mogelijke oorzaken

Enkele vaststellingen

- Verband tussen de stijging GOK-indicatoren en toename instroom
- Verband toename grootstedelijke problematieken en instroom

Oorzaken

- Is niet alleen probleem voor BJB/GGZ
- Clusters spelen op elkaar in
- Worden versterkt door context.

Oorzaken

- Commercialisering van de jeugd- en onderwijshulp
- Welzijn wordt consumptieartikel
 - Markt van welzijn en geluk
- Communicatieve vaardigheden

Oorzaken

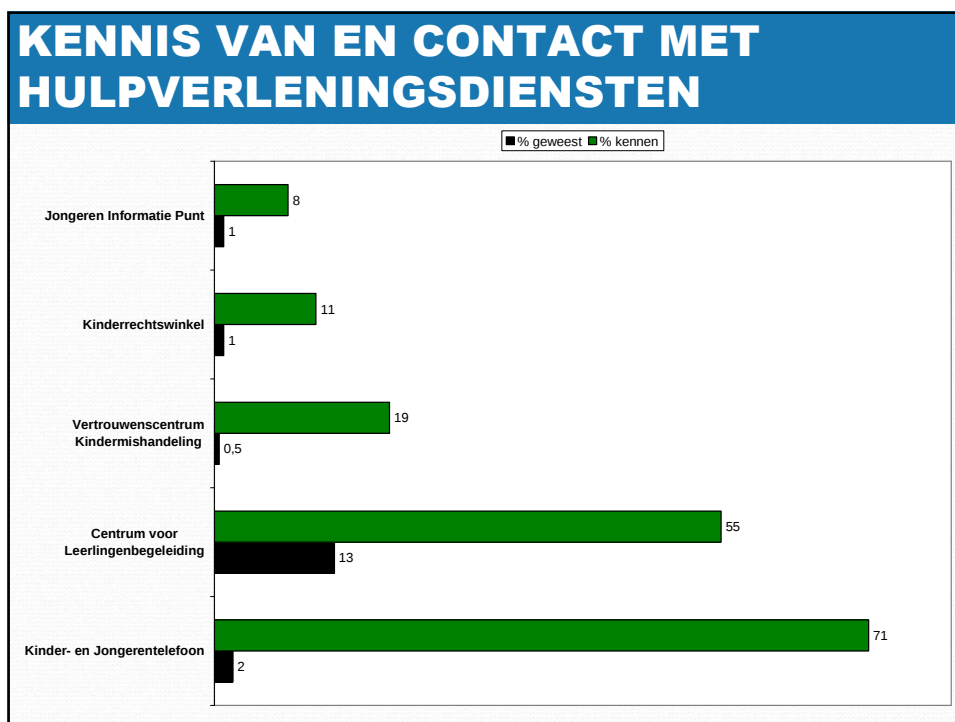
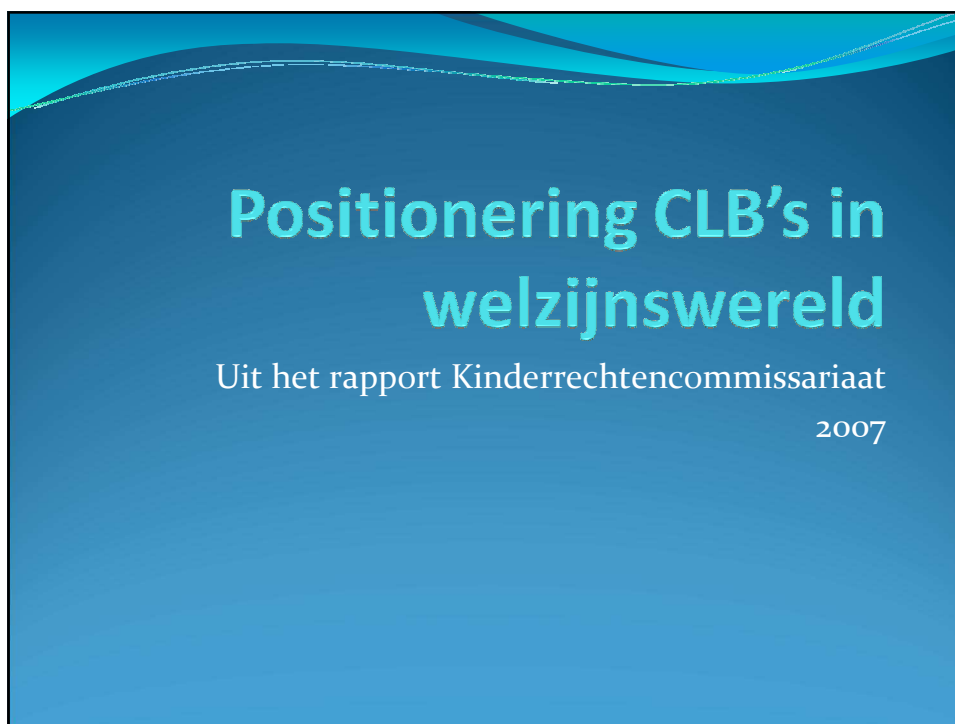
- Toename signalering van problematieken
 - Handelingsverlegenheid
 - Toename vraag naar labeling
 - Oplossingsgerichte vaardigheden
- Nood aan samenwerking en afstemming

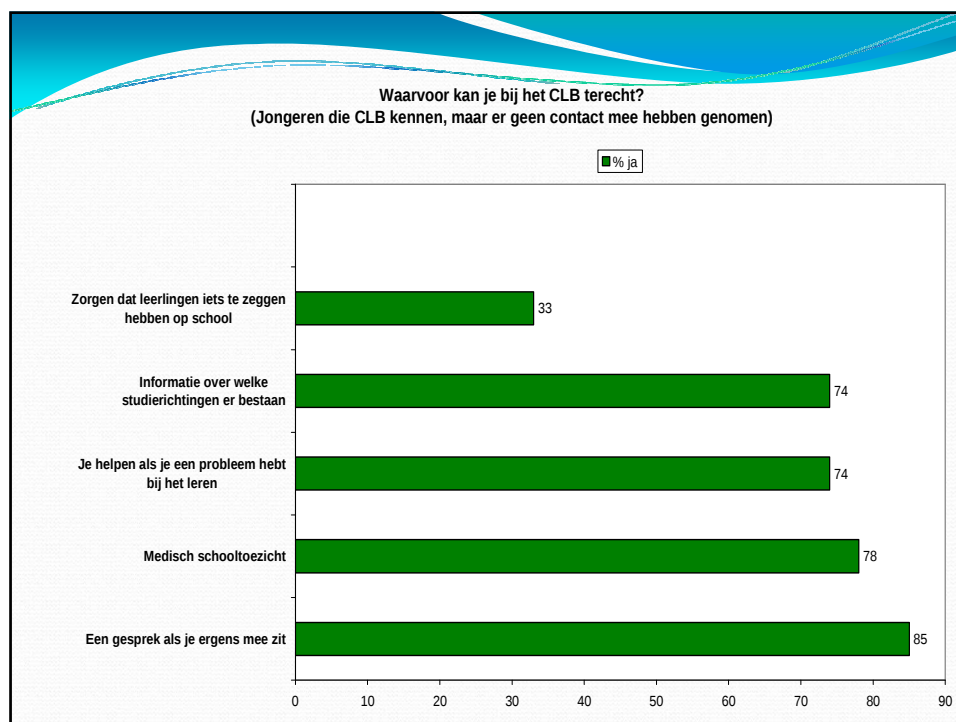
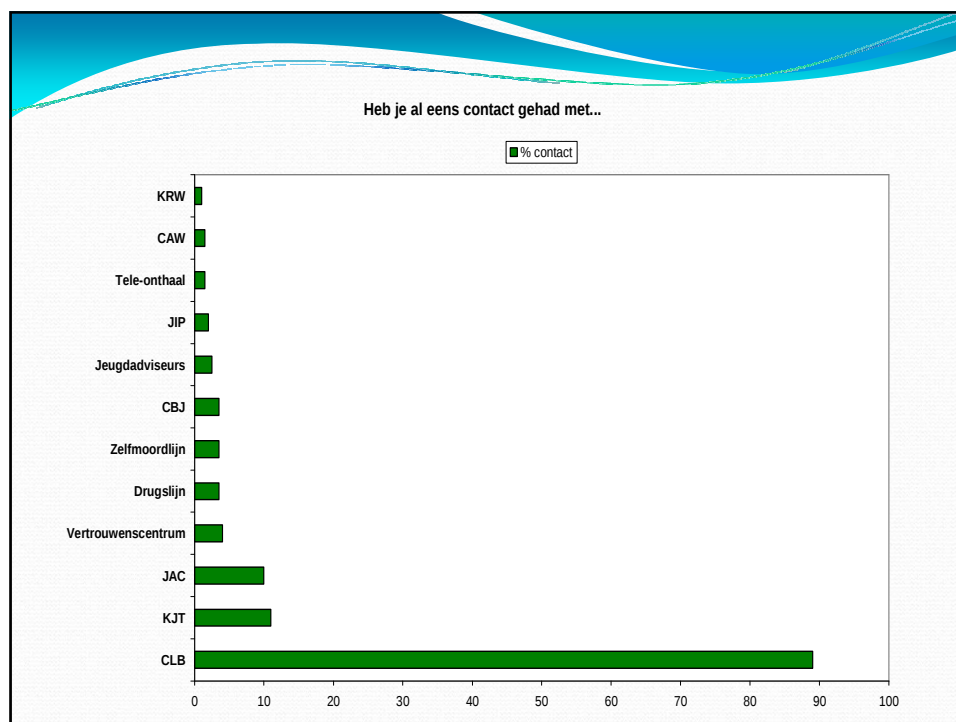
Oorzaken

- Therapeutische hygiëne
 - Kanon op een mug
- Perverse effecten van labeling
 - Genereren van middelen door labeling
- Onvoldoende nazorg
- Gewijzigde gezinscontext
- Opvoedingsverlegenheid

Oorzaken

- Groeiende armoede
- Vervagen sociaal netwerk
- Snel veranderende maatschappij
 - Van een standaardbiografie naar een keuzebiografie

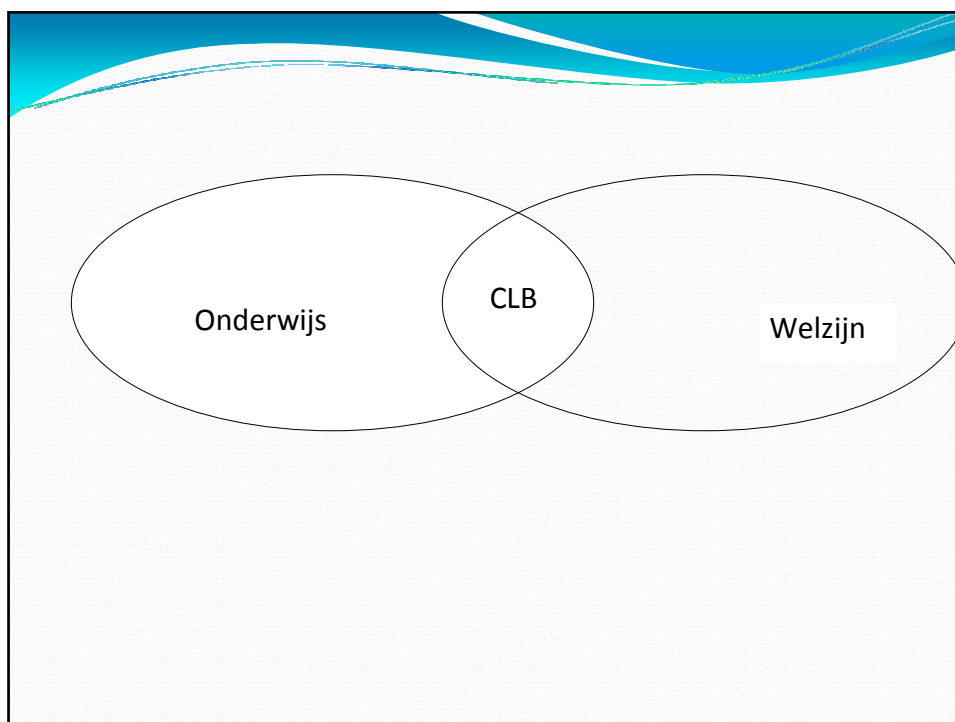

Tabel 6: kennis van jeugdhulp opgesplitst naar ervaring met jeugdhulpverlening (N = 24)

	Ervaring met JH	Probleem Hulp buiten JH	Geen probleem	Probleem geen hulp	Totaal
CLB	99.3%	97.5%	95.7%	96.6%	97.5%
KJT	87.5%	91.0%	83.3%	87.8%	87.3%
Drugslijn	83.1%	88.7%	78.3%	82.1%	83.3%
Zelfmoordlijn	79.0%	79.6%	71.6%	77.5%	77.0%
JAC	46.5%	43.9%	30.4%	33.2%	39.9%
Vertrouwenscentrum Kindermishandeling	34.6%	29.7%	28.2%	27.4%	30.6%
Tele-onthaal	26.3%	26.2%	26.9%	25.7%	26.4%
Jeugdadviseurs	25.8%	24.1%	18.8%	19.6%	22.7%
Comité Bijzondere Jeugdzorg	25.4%	23.1%	18.0%	22.8%	22.4%
JIP	22.0%	19.0%	13.9%	15.5%	18.2%
CAW	11.2%	8.9%	7.8%	7.2%	9.1%
Kinderrechtswinkel	11.1%	5.5%	7.6%	7.3%	8.1%

Positionering CLB

- Schoolondersteuning (Preventie)
- Draaischijf
- Leerlingengebonden aanbod
 - (brede toegang)

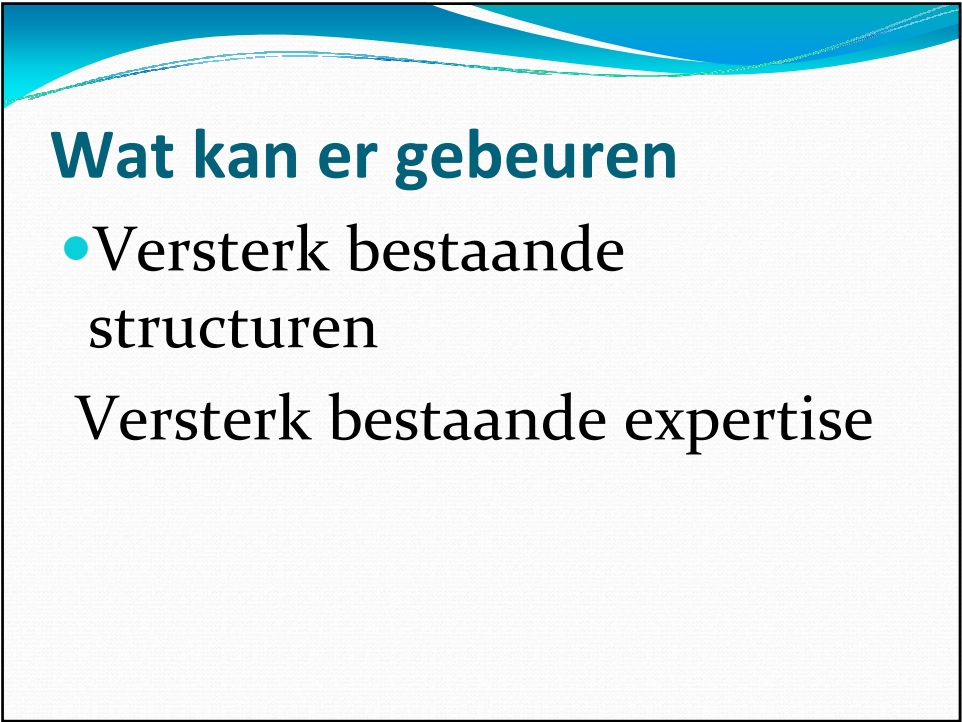

Positionering CLB

- Bereiken 1.100.000 leerlingen (alle leerplichtige jongeren en kleuteronderwijs)
- Dekking over gans Vlaanderen en Brussel
- Hoge tevredenheid bij cliënten
 - (rapport : “Tevredenheid in de centra voor Leerlingenbegeleiding: ontwikkeling van een instrumentarium ” Professor K. Verschueren (Ku Leuven 2007)

Wat kan er gebeuren ?

Wat kan er gebeuren

- Versterk bestaande structuren

Versterk bestaande expertise

Wat kan er gebeuren

- Bijzondere bijstand moet bijzonder blijven
- Laat onderwijs onderwijzen
- Iedere organisatie terug naar zijn kerntaak

Wat kan er gebeuren

- Crisismaatregelen wegwerken
 - wachtlijsten
 - Overbruggingshulp
- Organiseer nazorg
- Afstemming over de beleidsdomeinen heen

Wat kan er gebeuren

Maak werk van preventie

- opvoedingsondersteuning
- schoolondersteuning

BIJLAGE 2:

Presentatie van de dienst Internaten van het VSKO

Vrije internaten partners in opvoeding

Hoorzitting Vlaams Parlement Commissie Welzijn
9 februari 2011

Enkele cijfergegevens over de internaten VSKO

Situatie op 1 september 2010

- 57 kleuters
- 717 lagere schoolkinderen (BaO en BULO)
- 7800 secundair (SO en BUSO)
- **8574 totaal**

Enkele cijfergegevens over de internaten VSKO

Evolutie 2001 - 2010

Bisdom	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010 1 febr	2010 1 sept
Antwerpen	947	1007	1042	1025	1008	1003	1025	1024	984	954	963
Brugge	3160	3035	3147	3232	3265	3394	3421	3512	3645	3767	3893
Gent	1980	2022	2065	2015	1967	1995	2040	2027	2000	2016	2073
Hasselt	837	844	899	893	942	984	1012	996	984	985	930
Mechelen- Brussel	701	693	672	689	675	665	673	745	736	750	715
TOTAAL	7625	7601	7825	7854	7857	8041	8171	8304	8349	8472	8574

De troeven van het internaat

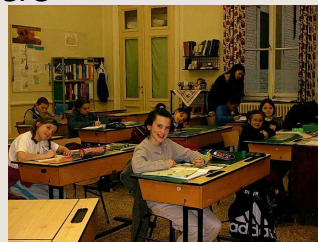
- Structuur en warmte
- Studiebegeleiding
- Tijd
- Zelfstandigheid en verantwoordelijkheid
- Sociale vaardigheden

Structuur en warmte: de 2 pijlers in opvoeding

- Structuur: duidelijk dagverloop, veilige omgeving, regels en afspraken geven houvast
- Warmte: opgroeien met leeftijdgenoten, omringd en begeleid door opvoedersteam

Leerbegeleiding = kerntaak van onderwijsinternaten

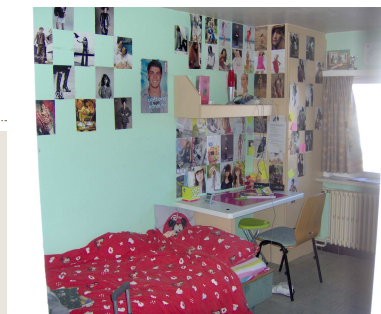
- Hoofdreden voor keuze internaat = diploma halen
- Meerwaarde t.o.v. het eigen gezin
- Persoonlijke opvolging van elke jongere

Opvoeden vraagt tijd

- Veranderde samenlevingsvorm (chtscheiding, éénooudergezin, nieuw samengesteld gezin, ...)
- Redenen van vroeger (zelfstandigen, onregelmatige werkuren, nacht- en ploegenarbeid, verre afstand specifieke studierichting, ...)
- Onvoldoende tijd en energie = nefast voor een positieve ontwikkeling

Zelfstandigheid en verantwoordelijkheid

- Eigen ruimte en gemeenschappelijke ruimte (leefgroep)
- Taken in de groep – engagement
- Ouderen versus jongeren

Sociale vaardigheden

- Internaat is een mini-maatschappij
- Een eigen plek in de groep
- Omgaan met conflicten

Samenwerking met Comité Bijzondere Jeugdzorg en Jeugdrechtbank

- 3,9% doorverwezen of geplaatst door CBJ of JR (274/7078 in 2008)
- Jongeren die in groep en binnen internaatscontext kunnen functioneren
- Preventieve functie en vnl. ondersteuning probleemgezin
- Draagkracht van onderwijsinternaten is prioritair

Internaten hebben meerwaarde in de huidige samenleving

- Opvoedingsondersteuning: troeven beantwoorden aan een nood in de samenleving
- Professionalisering: onderwijsinternaten willen kwalitatief werk leveren
- Internaten hebben vaak een sociaal-preventieve functie

Knelpunten

- Geen permanente opvang 7/7
- Draagkracht internaatspersoneel
- Plaatsingen van korte termijn door CBJ en JR:
 - minder continuïteit (werking leefgroep, begeleiding jongere)
 - subsidiëring in het gedrang indien niet op internaat op tellingsdatum

BIJLAGE 3:

Presentatie van mevrouw Hilde Haerden

HOORZITTING COMMISSIE JEUGDZORG VLAAMS PARLEMENT 9/2/2011	
	Opvoedingswinkel Genk/vzw PAS – Hilde Haerden

	
	Het leven zoals het is in de opvoedingswinkel
	Netwerkorganisatie van ruim 25 partners: beleid, organisatie, uitvoering en bondgenootschap rondom opvoedingsondersteuning: al 10 jaar lang!

Korte voorstelling van onze werking

Supermarktmodel met divers en gevarieerd aanbod, individueel en in groep, kort en licht tot langdurig en intensief, voor iedereen en doelgroepgericht.

5 inhoudelijke clusters

- **Opvoedingswinkel**
 - in een centrumstad met intergemeentelijke samenwerking
- **Pedagogische trajecten**
 - voor ouders en kinderen met sociaal-emotionele problemen
- **Instapje:**
 - ontwikkelingsstimulering voor laagopgeleide gezinnen met jonge kinderen
- **Inloopteam kom'ma:**
 - voor toekomstige en maatschappelijk kwetsbare ouders met jonge kinderen
- **Opzet:**
 - opvoedingsondersteuning en hulpverlening bij multiprobleem-gezinnen: intensieve thuisbegeleiding op maat

Trends Jaaroverzicht 2010

- Bereik van ruim 4000 contacten met opvoedingsverantwoordelijken en kinderen
- Meerderheid van 2-oudergezinnen, veel éénoudergezinnen, veel echtscheidingen en nieuw samengestelde gezinnen
- Veel gewone en alledaagse opvoedingsvragen
- Veel gezinnen met aanwezigheid van persoons- en omgevingskenmerken waardoor ontwikkeling, opvoeding en opgroeien kwetsbaar is.

Opvoedingsvragen:

1. aanpak opvoeding algemeen: 25%

2. puberteitsconflicten: 23%

- Van dwars gedrag naar gedragsproblemen
- Van grensoverschrijding naar delinquentie
- Van drukke kinderen naar ADHD
- Van angst naar fobieën
- Van stemmingswisselingen naar depressies
- Van plagen naar pesten
- Van experimenteren naar middelengebruik
- Van seksuele interesses naar seksuele grenzeloosheid
- Van nonchalante, ongezonde levensstijl naar overgewicht of eetstoornissen
- Van demotivatie naar schoolmoeheid en spijbelen

Visie op opvoeden en opvoedingsondersteuning

- Opvoeden doet er toe!
 - ▣ Positief ouderschap: hier worden kinderen en samenleving beter van.
- Ouders hebben recht op opvoedingsondersteuning : IVRK
- Opvoedingsondersteuning maakt het verschil
 - ▣ eerst **versterken**:
 - competenties, vaardigheden en eigen kracht vergroten, ontwikkeling stimuleren
 - ▣ dan **voorkomen**
 - van problemen, overlast en risico's
 - ▣ tenslotte **aanpakken**
 - van problematiek en onveiligheid

10 jaar geleden bij de start...

- Kan opvoedingsondersteuning de wereld redden?
- Zijn kinderen en ouders kneedbaar, maakbaar?
 - ▣ Streven naar goed-genoeg-ouderschap, niet naar perfectie!
- Zijn sociale netwerken en hulpbronnen installeerbaar?
- Kunnen veel problemen voorkomen worden?
- De samenleving opnieuw pedagogiseren, opvoedingsspanningen normaliseren

10 jaar later...

- Nog nooit zoveel kinderen op wachtlijsten van JHV, ondanks toename aanbod
- Nog nooit zoveel kinderen depressief, schoolmoe of ongekwalificeerde uitstroom
- Nog nooit zoveel kinderen doorverwezen naar buitengewoon onderwijs, ondanks zorgverbreding
- Nog nooit zoveel ouders op zoek naar bijlessen, psychologen, specialisten, diagnoses en hulp
- Nog nooit zoveel diensten op zoek naar tickets om 'moeilijke' jongeren door te schuiven naar gespecialiseerde zorg.
- Nog nooit zo'n kille samenleving ondanks opwarming van de aarde
- Nog nooit zo'n segregatie ipv integratie en sociale cohesie, uitbesteding ipv 'zorgen' en verbinden

**ZIJN WE TOE AAN EEN NIEUWE
OPVOEDINGSBEWEGING OF AAN EEN NIEUW
JEUGDBELEID?**

Een sterk pedagogische Civil Society

Opvoeden gebeurt zoveel mogelijk door niet-specialisten (M. De Winter/ Univ.Utrecht)

- Een versterking van de pedagogische leefomgeving
- De zorg delen voor het gewone en positief opvoeden vanuit de hele samenleving:
 - ▣ 0-3 j: gezin, buurt, opvang
 - ▣ 3-6 j: gezin, buurt, opvang en kleuterschool
 - ▣ 6-12 j: gezin, buurt, school, opvang, vriendenkring, verenigingen, internet en media
 - ▣ 12-18 j: gezin, buurt, school, opvang, vrienden en vereniging, media, werkkring, diverse gemeenschappen

Basispakket opvoedsteun en opvoedhulp in een public health-benadering

- “Een gelukkige jeugd die niettemin zorgen baart”
- Groei naar gespecialiseerde hulp duurzaam indammen door in te zetten op 2 pijlers
 - ▣ Verbetering en versterking van de pedagogische kwaliteit van de leefomgeving van kinderen en jongeren door
 - Centrale aandacht op de gewone, positieve ontwikkeling en opvoeding van kinderen
 - Uitbouw van een uitgerust basisaanbod opvoedingsondersteuning

**Uitgerust basisaanbod opvoedingsondersteuning:
dekkend, sluitend, gedoseerd, getimed, beschikbaar.**

- Basisaanbod met verschillende invalshoeken van 'opvoeden':
 - ▣ gezondheid, ontwikkeling, opvoeding, opgroeien, leefomgeving, onderwijs, talentontwikkeling, samenleven in diversiteit,...
- Basisaanbod met verschillende functies:
 - ▣ informatie, voorlichting, ontmoeting, onderlinge steun, spreekuren, opvang, sociale steun, mediacampagnes, website, opvoedparty, themabijeenkomsten, cursussen, signalering, verwijzing,....
- Basisaanbod met competente en betrokken medewerkers:
 - ▣ netwerkontwikkeling, professionals, paraprofessionals, vrijwilligers, ouders, unieke en creatieve coproducties of ondernemerschap (over sectoren heen, overheid en bedrijfsleven, gesubsidieerd aanbod en private initiatieven,...)

Vrijwillig, laagdrempelig, bekend, in de buurt,
beschikbaar, snel toegankelijk, cultureel sensitief

Zo vroeg mogelijk en voor alle ouders! Alle leeftijden, ontwikkelingsfasen, voor elke problematiek, zo licht als mogelijk, zo intensief als nodig.

Nog steeds te weinig direct beschikbare lichte hulp om de hoek!

- Onvoldoende aandacht voor preventie!
- Nadruk op de gewone, normale ontwikkeling en opvoeding
- Gemiste kansen voor ouders om het beste uit zichzelf naar boven te halen ifv de ontwikkeling van hun kinderen
- Focus naar mogelijkheden en kansen voor een gezonde, positieve opvoeding, succesvolle schoolloopbaan, talentontwikkeling, actief participeren in school en samenleving/democratisch burgerschap

Opvoeden doe je niet alleen!

- Ouders zijn primair verantwoordelijk voor kind
- Andere opvoedingsmilieus: kinderopvang, buurtvoorzieningen, onderwijs, speelplekken, kinderwerking, jeugdwerk, voorzieningen voor sport en cultuur,...
- Deze brede context moet ook meer aandacht krijgen=aanvulling, verrijking, taakverdeling en hulpbron van de gezinsopvoeding

Opvoedings-
ondersteuning is
ook het:

“bevorderen
van de
algehele
kwaliteit van
de opvoeding”

public health
benadering

- Bevorderen van de algemene gezondheid, een optimale opvoeding en een brede ontwikkeling van alle jeugdigen
- Voorkomen van problemen bij gezondheid, ontwikkeling en opvoeding
- Vroegtijdig inzetten of mobiliseren van effectieve steun of hulp bij problemen die belemmerend kunnen zijn voor ontwikkeling

- Door de uitbouw van een samenhangende zorgstructuur die erop gericht is
 - De opvoeding en opvoedingsondersteuning niet over te nemen, maar zoveel mogelijk te versterken
 - Als de overname van de opvoeding toch nodig lijkt, veel aandacht te besteden aan besluitvorming over die overname en optimale kwaliteit te garanderen van de zorg

Ondersteunen
maar ook
specifieke hulp
indien nodig

Versterken van
zelfoplossend
vermogen

- Niet te snel met diagnoses of etiketten
- Professionals vaardigheden aanleren om 'opvallend' gedrag om te gaan, te leren hanteren
- Ervaringsuitwisseling, kennisdeling, intervisie, ondersteuning

Versterken van ondersteuning

- Soms toch meer aan de hand met ouders, het kind of sociale context
- Basisaanbod in al zijn varianten is onvoldoende
- Specifiek aanbod (intensiever, ambulant, pleegzorg, ...) is nodig:
 - ▣ Eigen mogelijkheden en krachten centraal
 - ▣ Versterking van het kind in zijn sociale context
 - ▣ Oorspronkelijke opvoedingscontext zoveel mogelijk intact en normaal houden
 - ▣ Hulp is gericht op 'herstel van het gewone leven'

De hulp komt zoveel mogelijk naar de jeugdige en zijn opvoeders toe: wrap around.

Stepped care-model: zo licht als mogelijk, zo zwaar als noodzakelijk!

Stepped care betekent niet doorschuiven!

- Doorschuiven naar steeds specialistischer zorg is niet de bedoeling
- Eerder: het laten aanschuiven van deskundigen of expertise
- Versterking van de opvoeders en behoud van de opvoedingscontext
 - Voorwaarde : goed uitgebouwd basisaanbod met aanwezigheid van een dekkend aanbod ondersteunings- en hulpvormen op alle niveau's
- Wrap around bij complexere problematieken
 - samenstelling van een team rond kinderen, jongeren en hun opvoeders in hun eigen concrete, sociale en maatschappelijke context : *aanschuiven* van opvoedingsondersteuning, schuldbemiddeling, arbeidstoeleiding, woningvoorziening, specifieke noden,...

Kan opvoedingsondersteuning de wereld redden?

EMPOWERMENT

- Wat ouders en kinderen zelf doen, doen ze beter?!
- Lokaal, dichtbij, tussen de mensen en in de solidaire samenleving
- Faciliteert, versterkt de bestaande krachten en bundelt de weefsels
- Speels, creatief, vernieuwend, informeel en formeel
- Breed, veel-lagig en multifactorieel
- Zet een nieuwe, veelbelovende toon en vernieuwt zichzelf

Werk blijven maken om kansarmoede op te heffen...

Citaat Zigler

- "The problems of many families will only be solved by changes in the basic features of the infrastructure of society. No amount of counselling, early childhood curricula, or home visits will take the place of jobs that provide decent incomes, affordable housing, appropriate health care, optimal family configurations of integrated neighbourhoods where children encounter positive role models."